

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
MICHAL BOBEK IŠVADA,
pateikta 2021 m. rugsėjo 2 d.¹

Byla C-117/20

bpost SA
prieš
Autorité belge de la concurrence

(*Cour d'appel de Bruxelles* (Briuselio apeliacinis teismas, Belgija) prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 50 straipsnis – *Ne bis in idem* principas – Nacionalinės pašto reguliavimo institucijos skirta bauda – Nacionalinės konkurencijos institucijos skirta bauda“

I. Įvadas

1. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 50 straipsnyje įtvirtinta kilni vienos teisinės erdvės idėja. Šioje erdvėje niekas negali būti antrą kartą teisiamas ar baudžiamas už tą pačią nusikalstamą veiką. Anksčiau valstybės narės lygmeniu suteikta apsauga dabar perkelta į ES lygį.

2. ES teisėje šią idėją buvo šiek tiek sudėtinga įgyvendinti dėl kelių priežasčių. Iš jų paminėtinos trys. Pirma, pvz., Europos Sąjungos teisinė erdvė yra sudėtinė, nesvarbu, kalbama apie horizontaliąją teisinę erdvę (valstybių narių lygmens teisinė erdvė) ar vertikalijąją teisinę erdvę (valstybių narių ir Europos Sąjungos lygmens teisinė erdvė), todėl praktiškai įgyvendinti šią idėją yra kiek sunkiau. Šiuo atveju paprasčiausiai yra per daug kintamųjų. Antra, nustatomi nauji reguliavimo segmentai, sektoriai ir sritys. Steigiamos naujos įstaigos ar valdžios institucijos, atsakingos už šių segmentų, sektorių ir sričių priežiūrą. Kartais atsitinka taip, kad įgaliojimai sutampa ir kyla painiava dėl to, kam priklauso kompetencija atlikti tyrimą ir skirti bausmę. Trečia, šiuo atveju galioja *Engel* daugiklis. Gana ekspansionistiniai kriterijai, kuriuos iš pradžių sukūrė Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – EŽTT), siekdamas išplėsti savo jurisdikciją pagal Europos žmogaus teisių konvencijos (toliau – EŽTK) 6 straipsnio 1 dalį, dabar naudojami kitomis aplinkybėmis. Šiuo atveju taip pat kalbama apie „nusikalstamos veikos“ turinio vertinimą pagal Chartijos 50 straipsnį. Todėl daugybė taisyklių ir procedūrų, kurios anksčiau koncepciniu lygmeniu buvo suprantamos kaip administracinės, dabar laikomos baudžiamosiomis.

¹ Originalo kalba: anglų.

3. Šių trijų veiksmų derinys iš esmės prisidėjo išplečiant procedūrų ir sankcijų, kurioms pradėtas taikyti *ne bis in idem* principas, rinkinį. Todėl akivaizdu, kad daugybę metų trukusios tinkamos pusiausvyros tarp pagrindinių teisių ir teisėtų interesų apsaugos skiriant bausmes už tam tikrų rūšių elgesį paieškos yra sudėtingos. Teisingumo Teismo jurisprudencijai, suformuotai bendradarbiaujant su EŽTT, būdingas fragmentiškumas ir dalinis nenuoseklumas. Vargu ar ją galima apibūdinti kaip (*ne*) *bis in idem* – iki šiol ji veikia apibūdinama kaip *quater* arba *quinquies in idem*, be to, išlieka neaiškus *bis* aspektas.

4. Ši byla – dar vienas šių abejonių pavyzdys. Belgijoje *bpost* yra ilgą laiką veikianti pašto paslaugų teikėja, kuriai dvi Belgijos valdžios institucijos paeiliui skyrė baudas. Pirma, nacionalinė pašto sektoriaus paslaugų reguliavimo institucija priėjo prie išvados, kad *bpost* 2010 m. taikyta nuolaidų sistema buvo diskriminuojanti kai kurių *bpost* klientų atžvilgiu. Nacionalinis teismas šį sprendimą panaikino po to, kai Teisingumo Teismui buvo pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą². Nagrinėjama situacija nelaikoma diskriminuojanti pagal teisės aktus, susijusius su pašto sektoriumi. Antra, nacionalinė konkurencijos institucija (toliau – NKI) *bpost* nubaudė už piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi dėl tos pačios nuolaidų sistemos taikymo nuo 2010 m. sausio mėn. iki 2011 m. liepos mėn.

5. *bpost* ginčija šios antrosios procedūros teisėtumą, remdamasi *ne bis in idem* principu. Po dviejų teisminės peržiūros etapų, ginčas pagrindinėje byloje iš naujo nagrinėjamas *Cour d'appel de Bruxelles* (Briuselio apeliacinis teismas, Belgija). Tas teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar procedūros nacionalinėje konkurencijos institucijoje teisėtumą reikia vertinti atsižvelgiant į konkurencijos teisėje suformuotą *idem* apibrėžtį, kaip patvirtinta Sprendime *Toshiba*³, o gal jį reikėtų vertinti pagal teisių apribojimo sąlygą ir tą pačią dieną priimtuose sprendimuose *Menci, Garlsson* ir *Di Puma* (toliau – *Menci* jurisprudencija)⁴ suformuluotą kriterijų.

6. Man, kaip ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, sunku suprasti, kaip būtų galima suderinti sprendimus *Toshiba* ir *Menci* ir juos taikyti toje pačioje byloje. Manau, kad šioje byloje, įskaitant paraleliai nagrinėjamą bylą *Nordzucker*⁵, Teisingumo Teismas turi išskirtinę galimybę pateikti nacionaliniams teismams nuosekliai gaires dėl to, kokia apsauga turėtų būtų suteikiama pagal Chartijos 50 straipsnį, palyginti su dabar susiskaidžiusiais ir iš dalies prieštariniais įvairiais paraleliniais režimais.

II. Teisinis pagrindas

A. EŽTK

7. EŽTK protokolo Nr. 7 4 straipsnyje nustatyta:

„1. Niekas negali būti antrą kartą persekiojamas ar baudžiamas tos pačios valstybės institucijų už nusikaltimą, dėl kurio jis jau buvo išteisintas arba nuteistas galutiniu nuosprendžiu pagal tos valstybės įstatymus ir baudžiamąjį procesą.

² 2015 m. vasario 11 d. Sprendimas *bpost* (C-340/13, EU:C:2015:77).

³ 2012 m. vasario 14 d. Sprendimas *Toshiba Corporation ir kt.* (C-17/10, EU:C:2012:72).

⁴ 2018 m. kovo 20 d. sprendimai *Menci* (C-524/15, EU:C:2018:197); *Garlsson Real Estate ir kt.* (C-537/16, EU:C:2018:193) ir *Di Puma ir Zecca* (C-596/16 ir C-597/16, EU:C:2018:192).

⁵ Mano išvada byloje *Nordzucker ir kt.* (C-151/20) (toliau – *Nordzucker*), pateiktoje tą pačią dieną kaip ir ši išvada.

2. Ankstesnės dalies nuostatos nedraudžia atnaujinti bylos proceso pagal tos valstybės įstatymus ir baudžiamąjį procesą tuo atveju, kai išskyla nauji ar naujai paaškęję faktai ar nustatomos esminės ankstesnio proceso klaidos, galėjusios turėti reikšmės bylos baigčiai.

3. Neleidžiama nukrypti nuo šio straipsnio remiantis Konvencijos 15 straipsniu.“

B. ES teisė

8. Chartijos 50 straipsnyje „Teisė nebūti du kartus teisiamam ar baudžiamam už tą pačią nusikalstamą veiką“ nustatyta: „Niekas negali būti antrą kartą teisiamas ar baudžiamas už nusikalstamą veiką, dėl kurios Sąjungoje jis jau buvo galutinai išteisintas ar pripažintas kaltu pagal įstatymą“.

9. Konvencijos, įgyvendinančios 1985 m. birželio 14 d. Šengeno susitarimą tarp Beniliukso ekonominės sąjungos valstybių, Vokietijos Federacinės Respublikos ir Prancūzijos Respublikos vyriausybių dėl laipsniško jų bendrų sienų kontrolės panaikinimo⁶ (toliau – KĮŠS), 54 straipsnyje nustatyta:

„Asmuo, kurio teismo procesas vienoje Susitariančiojoje Šalyje yra galutinai baigtas, už tas pačias veikas negali būti persekiojamas kitoje Susitariančiojoje Šalyje, jei bausmė paskirta, ji jau įvykdyta, faktiškai vykdoma arba pagal nuosprendį priėmusios Susitariančiosios Šalies įstatymus nebegali būti vykdoma.“

10. SESV 102 straipsnyje numatyta:

„Kaip nesuderinamas su vidaus rinka draudžiamas bet koks vienos ar keleto įmonių piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi vidaus rinkoje arba didelėje jos dalyje, galintis paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą.

Toks piktnaudžiavimas konkrečiai gali būti:

<...>

c) nevienodų sąlygų taikymas lygiaverčiams sandoriams su kitais prekybos partneriais, dėl ko jie patenka į konkurencijos atžvilgiu nepalankią padėtį;

<...>“

11. 1997 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 97/67/EB dėl Bendrijos pašto paslaugų vidaus rinkos plėtros bendrųjų taisyklių ir paslaugų kokybės gerinimo⁷ 12 straipsnyje nustatyta:

„Valstybės narės imasi priemonių, užtikrinančių, kad kiekvienos paslaugos, sudarančios dalį universaliųjų paslaugų, tarifai atitiktų šiuos principus:

<...>

⁶ OL L 239, 2000, p. 19; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 3 t., p. 79.

⁷ OL L 15, 1998, p. 14; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 3 t., p. 79.

- tarifai privalo būti skaidrūs ir nediskriminaciniai,
- taikydami specialius tarifus, pvz., paslaugoms verslo klientams, didelių kiekių siuntėjams ir tiems, kurie surenka įvairių naudotojų pašta, šiems tarifams ir su jais susijusioms sąlygoms universaliųjų paslaugų teikėjai turi taikyti skaidrumo ir nediskriminavimo principus. Tarifai ir su jais susijusios sąlygos vienodai taikomi tarp skirtingų trečiųjų šalių bei tarp trečiųjų šalių ir universaliųjų paslaugų teikėjų, teikiančių lygiavertes paslaugas. Tokiais tarifais taip pat gali naudotis naudotojai, ypač individualūs naudotojai bei mažos ir vidutinės įmonės, siunčiantys pašta panašiomis sąlygomis.“

C. Belgijos teisė

12. 2006 m. rugsėjo 15 d. *loi sur la protection de la concurrence économique* (suderinto Įstatymo dėl ekonominės konkurencijos apsaugos) 3 straipsnyje įtvirtintos nuostatos, kurios yra analogiškos SESV 102 straipsnio nuostatoms.

13. Direktyvos 97/67 12 straipsnis, iš dalies pakeistas 2002 m. birželio 10 d. Direktyva 2002/39/EB (OL L 176, 2002, p. 21; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 4 t., p. 316), buvo perkeltas į Belgijos teisę *loi du 21 mars 1991 portant réforme de certaines entreprises publiques économiques* (1991 m. kovo 21 d. Įstatymas dėl kai kurių valstybės komercinių įmonių reformos) 144b straipsniu.

III. Faktinės aplinkybės, procesas nacionaliniame teisme ir prejudiciniai klausimai

14. Įmonė *bpost* yra ilgą laiką veikianti pašto paslaugų teikėja Belgijoje. Be kitų paslaugų, ji teikia pašto siuntų surinkimo, rūšiavimo, gabenimo ir pristatymo adresatams paslaugas. Šios paslaugos teikiamos plačiai visuomenei ir dviem konkrečioms klientų kategorijoms, t. y. didelio kiekio pašto siuntų siuntėjams (toliau – siuntėjai) ir tarpininkams.

15. Siuntėjai yra galutiniai pašto siuntų paskirstymo paslaugų vartotojai. Jie nurodo pranešimą, kurį reikia išsiųsti, ir teikia prašymus išsiųsti pašto siuntas. Tarpininkai teikia siuntėjams pašto rūšiavimo paslaugas prieš teikiant pašto siuntų paskirstymo paslaugas. Šios paslaugos gali apimti pašto siuntų paruošimą prieš jas perduodant *bpost* (rūšiavimas, spausdinimas, pakavimas, ženklavimas, adreso nurodymas ir pašto antspaudo uždėjimas) ir siuntų pristatymą (surinkimas iš siuntėjų, rūšiavimas ir pašto siuntų pakavimas pašto maišuose, transportavimas ir pristatymas į vietas, nurodytas pašto operatoriaus).

16. Anksčiau *bpost* taikė skirtingų rūšių tarifus, įskaitant specialius tarifus su nuolaidomis, taikomomis tam tikriems klientams – ir siuntėjams, ir tarpininkams, pasiekusiems tam tikrą apyvartą. Dažniausiai buvo taikomos sutartinės nuolaidos už kiekį, atsižvelgiant į pašto siuntų kiekį per atskaitinį laikotarpį, ir veiklos nuolaidos, kurios buvo taikomos tam tikroms maršrutų nustatymo operacijoms ir buvo atlygis už *bpost* išvengtas sąnaudas.

A. Byla nacionalinėje pašto sektoriaus reguliavimo institucijoje

17. *bpost* informavo *Institut belge des services postaux et des télécommunications* (Belgijos pašto ir telekomunikacijų paslaugų nacionalinė reguliavimo institucija; toliau – IBPT) apie 2010 m. nuolaidų sistemos pakeitimą taikant sutartinius tarifus už adresuotos reklamos ir administracinių siuntų paskirstymo paslaugas.

18. Ši nauja nuolaidų sistema apėmė nuolaidą už kiekį, apskaičiuojamą remiantis pristatytų pašto siuntų kiekiu ir taikomą tiek siuntėjams, tiek tarpininkams. Tačiau tarpininkams suteikta nuolaida buvo skaičiuojama remiantis nebe visu pašto siuntų kiekiu iš visų siuntėjų, kuriems jie teikė savo paslaugas, o remiantis pašto siuntų kiekiu, tenkančiu individualiai kiekvienam iš tų siuntėjų (toliau – nuolaida už kiekį pagal siuntėją).

19. 2011 m. liepos 20 d. sprendimu IBPT skyrė *bpost* 2,3 mln. EUR baudą dėl diskriminacinės tarifų sistemos, sukurtos remiantis nepagrįstai skirtingu siuntėjų ir tarpininkų vertinimu.

20. *Cour d'appel de Bruxelles* (Briuselio apeliacinis teismas, Belgija; toliau – Apeliacinis teismas), nagrinėdamas bylą dėl to sprendimo panaikinimo, pateikė Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą dėl Direktyvos 97/67 išaiškinimo.

21. Sprendime *bpost* Teisingumo Teismas konstatavo, kad „siuntėjų ir tarpininkų situacija nėra panaši atsižvelgiant į nuolaidų už kiekį siuntėjui sistemos siekiamą tikslą, t. y. skatinti paklausą pašto paslaugų srityje, nes tik siuntėjai gali būti paskatinti šios sistemos padidinti savo *bpost* skirtų pašto siuntų kiekį, o kartu ir šio operatoriaus apyvartą“⁸. Todėl Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad skirtingas šių dviejų kategorijų klientų vertinimas dėl nuolaidų už kiekį pagal siuntėją sistemos taikymo nebuvo pagal Direktyvos 97/67 12 straipsnį draudžiama diskriminacija.

22. 2016 m. kovo 10 d. sprendimu Apeliacinis teismas panaikino IBPT sprendimą.

B. Byla nacionalinėje konkurencijos institucijoje

23. Tuo metu 2012 m. gruodžio 10 d. sprendime *Conseil de la concurrence* (nuo tada ji tapo *Autorité belge de la concurrence*) (toliau – Belgijos konkurencijos institucija) nusprendė, kad skirtingas nuolaidų už kiekį vertinimas yra piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi. Dėl to tarpininkų konkurencinė padėtis buvo nepalanki, palyginti su *bpost*, nes didžiausi klientai buvo skatinami sudaryti sutartį tiesiogiai su *bpost*.

24. Šiuo klausimu Belgijos konkurencijos institucija nustatė, kad 2010 sausio mėn.–2011 m. liepos mėn. *bpost* pažeidė Įstatymo dėl ekonominės konkurencijos apsaugos 3 straipsnį ir SESV 102 straipsnį. Todėl ji skyrė *bpost* 37 399 786 EUR baudą (toliau – ginčijamas sprendimas). Apskaičiuodama tos baudos dydį ji atsižvelgė į IBPT anksčiau paskirtą baudą, kuri to sprendimo priėmimo metu dar nebuvo panaikinta.

25. 2013 m. sausio 9 d. *bpost* pateikė prašymą Apeliaciniam teismui ir prašė panaikinti ginčijamą sprendimą.

⁸ 2015 m. vasario 11 d. sprendimas (C-340/13, EU:C:2015:77, 48 punktas).

26. 2016 m. lapkričio 10 d. sprendime Apeliacinis teismas konstatavo, kad *bpost* pagrįstai rėmėsi *ne bis in idem* principu. 2016 m. kovo 10 d. sprendimas, kuriuo buvo panaikintas IBPT sprendimas, buvo galutinis sprendimas dėl bylos, susijusios su veikomis, labai panašiomis į tas, dėl kurių Belgijos konkurencijos institucija ėmėsi veiksmų (*bpost* 2010 m. sutartinių tarifų modelis „pagal siuntėją“), esmės. Kadangi dėl to byla Belgijos konkurencijos institucijoje tapo nepriimtina, Apeliacinis teismas panaikino ginčijamą sprendimą.

27. 2018 m. lapkričio 22 d. sprendimu *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas, Belgija) panaikino Apeliacinio teismo sprendimą ir grąžino bylą nagrinėti kitai to teismo kolegijai. Kasacinis Teismas nusprendė, kad pagal Chartijos 50 straipsnį nedraudžiama kartoti baudžiamosios procedūros, kaip tai suprantama pagal tą nuostatą, dėl tų pačių faktinių aplinkybių, net jei viena iš procedūrų buvo baigta priimant galutinį išteisinamąjį nuosprendį, kai remiantis Chartijos 52 straipsnio 1 dalimi ir laikantis proporcingumo principo tokioje procedūroje įgyvendinant bendrojo intereso tikslą siekiama papildomų tikslų, susijusių su skirtingais to paties neteisėto elgesio aspektais.

28. Grąžinta byla dabar nagrinėjama Apeliaciniame teisme. Pagrindinėje byloje *bpost* teigia, kad ginčijamu sprendimu pažeistas *ne bis in idem* principas, nes ir IBPT, ir Belgijos konkurencijos institucijoje vykusios procedūros buvo baudžiamojo pobūdžio ir susijusios su tomis pačiomis faktinėmis aplinkybėmis. Be to, *bpost* teigia, kad griežti reikalavimai, kai baudžiamoji procedūra ir sankcijos gali būti dubliuojami, yra neįvykdyti. Dvi procedūros nėra pakankamai glaudžiai susijusios savo esme ir laiko atžvilgiu.

29. Belgijos konkurencijos institucijos manymu, ginčijamu sprendimu *ne bis in idem* principas nepažeidžiamas. Teisingumo Teismo jurisprudencijoje, susijusioje su *ne bis in idem* principu konkurencijos teisėje, nagrinėjamas saugomo teisinio intereso kriterijus. Be to, abiejose nagrinėjamosiose procedūrose siekiama vienas kitą papildančių tikslų, susijusių su skirtingais to paties neteisėto elgesio aspektais. Jomis saugomi skirtingi teisiniai interesai.

30. Komisija, kuri į pagrindinę bylą įstojo kaip *amicus curiae*, teigia, kad Europos Sąjungos viešajam interesui kiltų pavojus, jeigu nebebūtų vadovaujamosi teisinio intereso kriterijumi. Jos manymu, *Menci* jurisprudencija nėra susijusi su konkurencijos teise. Ta jurisprudencija yra susijusi su proceso ir sankcijų dėl vienos nusikalstamos veikos, kuri pagal nacionalinę teisę kvalifikuojama ir už kurią baudžiama dvejopu pagrindu, dubliavimu. Kitaip nei toje situacijoje, dėl *bpost* buvo vykdomi du atskiri procesai dėl dviejų skirtingų nusikalstamų veikų, numatytų skirtingose teisės nuostatose, kuriomis siekiama atskirų, tačiau vienas kitą papildančių bendrojo intereso tikslų, t. y. dėl sektoriaus taisyklių pažeidimo (diskriminacijos draudimo ir skaidrumo pareigos, numatytų, visų pirma, 1991 m. kovo 21 d. Įstatymo dėl tam tikrų viešų komercinių įmonių reformos 144b straipsnyje) ir dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi pažeidžiant SESV 102 straipsnį, taip pat 2006 m. rugsėjo 15 d. Įstatymo dėl ekonominės konkurencijos apsaugos draudimo pažeidimo. Komisijos manymu, *ne bis in idem* principas *in casu* turi būti nagrinėjamas atsižvelgiant į bylose, susijusiose su konkurencijos teise, Teisingumo Teismo suformuluotus kriterijus. Jei nebūtų atsižvelgta į saugomą teisinį interesą, kiltų pavojus, kad konkurencijos teisės taikymo sritis bus reikšmingai susiaurinta, nes konkurencijos teisė taikoma horizontaliai.

31. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad, norint *ne bis in idem* principą taikyti pagrindinėje byloje, reikia atsižvelgti į teisinį interesą, nes be jo konkurencijos teisės taikymas gali tapti neveiksmingas. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad yra suformuota *Menci* jurisprudencija ir atitinkama EŽTT jurisprudencija, į kurią taip pat reikia atsižvelgti.

32. Šiomis aplinkybėmis Apeliacinis teismas nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar Chartijos 50 straipsnyje įtvirtintą [*ne*] *bis in idem* principą reikėtų aiškinti taip, kad remiantis juo valstybės narės kompetentingai administracinės valdžios institucijai nedraudžiama skirti baudos dėl Europos Sąjungos konkurencijos teisės pažeidimo tokiu atveju, kuris nagrinėjamas šioje byloje, kai dėl to paties juridinio asmens jau yra priimtas galutinis sprendimas dėl administracinės nuobaudos, kurią jam už įtariamą pašto srities teisės aktų pažeidimą nacionalinė pašto sektoriaus reguliavimo institucija skyrė atsižvelgdama į tas pačias arba panašias faktines aplinkybes, panaikinimo, jeigu saugomo teisinio intereso tapatumo kriterijus nėra įvykdytas dėl to, kad šioje byloje nagrinėjami du skirtingi atskirų teisės aktų, priskirtinų dviem atskiroms teisės sritims, pažeidimai?
2. Ar Chartijos 50 straipsnyje įtvirtintą [*ne*] *bis in idem* principą reikėtų aiškinti taip, kad remiantis juo valstybės narės kompetentingai administracinės valdžios institucijai nedraudžiama skirti baudos dėl Europos Sąjungos konkurencijos teisės pažeidimo tokiu atveju, kuris nagrinėjamas šioje byloje, kai dėl to paties juridinio asmens jau yra priimtas galutinis sprendimas dėl administracinės baudos, kurią jam už įtariamo teisės aktų pašto srityje pažeidimą nacionalinė pašto sektoriaus reguliavimo institucija skyrė atsižvelgdama į tas pačias arba panašias faktines aplinkybes, panaikinimo, motyvuojant tuo, kad [*ne*] *bis in idem* principo taikymo apribojimas pateisinamas tuo, jog teisės aktais konkurencijos srityje siekiama papildomo bendrojo intereso tikslo, t. y. išsaugoti ir išlaikyti sistemą neiškraipant konkurencijos vidaus rinkoje, ir tai neviršija to, kas tinkama ir būtina teisės aktais siekiant teisėto tikslo; ir (arba) siekiant pagal Chartijos 16 straipsnį apsaugoti kitų operatorių teisę ir laisvę užsiimti verslu?“

33. Rašytines pastabas pateikė *bpost*, Belgijos, Čekijos, Graikijos, Italijos, Latvijos ir Rumunijos vyriausybės, taip pat Europos Komisija. Įmonė *bpost*, Belgijos, Graikijos, Latvijos ir Lenkijos vyriausybės ir Komisija taip pat pateikė žodines pastabas 2021 m. kovo 22 d. posėdyje. Šis posėdis buvo surengtas bendrai dėl šios bylos, taip pat dėl bylos *Nordzucker ir kt.* (C-151/20).

IV. Vertinimas

34. Abiem klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės prašo Teisingumo Teismo išaiškinti, pagal kokius kriterijus taikomas Chartijos 50 straipsnyje įtvirtintas *ne bis in idem* principas. Šie klausimai keliami dviejose procedūrose. Pirmoji buvo susijusi su pašto paslaugų sektoriaus reguliavimu ir bauda, kurią *bpost* paskyrė IBPT už nediskriminavimo pareigos nesilaikymą, kuri vėliau buvo panaikinta (toliau – sektoriaus procedūra). Antroji procedūra buvo susijusi su konkurencijos teise. Toje procedūroje Belgijos konkurencijos institucija *bpost* skyrė baudą dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi (toliau – konkurencijos procedūra).

35. Akivaizdu, kad pasibaigus šioms dviem procedūroms buvo skirtos baudžiamojo pobūdžio sankcijos. Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar *idem* aspekto vertinimas turėtų priklausyti nuo teisinio intereso, kuris atitinkamai saugomas pagal dvi nagrinėjamas reglamentavimo sistemas, ar vertinimas turėtų būti atliktas atsižvelgiant į Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą teisių apribojimo sąlygą.

36. Kitaip tariant, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui neaišku, kokių konkrečių *idem* kriterijų jis turėtų taikyti sektoriaus ir konkurencijos procedūrų deriniui. Iš tiesų, ar jis turėtų taikyti dviejų konkurencijos procedūrų kriterijų, kurių Teisingumo Teismas suformulavo Sprendime *Walt Wilhelm ir kt.*⁹ ir vėliau ne kartą patvirtino, visų pirma Sprendime *Toshiba*¹⁰, o paskutinį kartą – Sprendime *Slovak Telecom*¹¹? Ar jis turėtų taikyti Teisingumo Teismo taip pat neseniai Sprendime *Menci* suformuluotą kriterijų, taikomą baudžiamųjų ir administracinių procedūrų deriniui?

37. Klausimas, ar reikėtų taikyti *Toshiba*, ar *Menci* jurisprudenciją, šioje byloje yra pagrindinis. Tačiau atsižvelgiant į Chartijos 50 straipsnį jis yra tik ledkalnio viršūnė. Būtina pripažinti, kad po juo slypi daugiau aspektų ir kad siekiant tinkamai suprasti realų problemos mastą ir priimti informacija pagrįstą sprendimą dėl teisingų veiksmų reikia išsiaiškinti kur kas daugiau.

38. Taigi pirmiausia trumpai aptarsiu *ne bis in idem* principo raidą skirtingose ES teisės srityse, dažnai tiesiogiai sąveikaujant su EŽTT, nes į ją atsižvelgiant galima geriausiai suprasti tinkamą klausimo, ar reikia vadovautis Sprendimu *Toshiba*, ar Sprendimu *Menci*, apimtį ir svarbą (A). Be to, atsižvelgiant į tai, kad *ne bis in idem* principo raida buvo gana problemiška ir dėl jos atsirado keli fragmentiški režimai, nurodysiu kai kurias dėl tokio fragmentiškumo kilusias problemas. Taip pat paaiškinsiu, kodėl *Menci* jurisprudencijoje suformuluoto kriterijaus taikymas visoms byloms pagal Chartijos 50 straipsnį tikriausiai nėra geriausias sprendimas (B). Galiausiai pateiksiu aptartų problemų sprendimą, pasiūlydamas (kuo labiau suvienodintą) požiūrį į Chartijos 50 straipsnyje įtvirtintą *ne bis in idem* principą.

A. Jurisprudencijos, susijusios su *ne bis in idem* principu, raida

39. Iš pradžių reikia pateikti pastabą dėl terminologijos. Dabartinis požiūris į *ne bis in idem* principą patogumo sumetimais dažnai skirstomas į dvi kategorijas, paprastai vadinamas *idem factum* ir *idem crimen*. Šios sąvokos reiškia, trumpai tariant, konkretaus požiūrio į principą pradinę prielaidą.

40. Pagal *idem factum* grindžiamą požiūrį *idem* sąlyga yra įvykdyta, kai dvi procedūros yra susijusios su tomis pačiomis veikomis, o tai, ar antroji procedūra yra susijusi su kita nusikalstama veika, kuri galėjo būti padaryta tomis pačiomis veikomis, neturi reikšmės. Faktinių aplinkybių tapatumo pakanka, kad *idem* sąlyga būtų įvykdyta.

41. Pagal *idem crimen* grindžiamą požiūrį vertinama, ar antroji procedūra yra susijusi ne tik su tais pačiais veiksmais, bet ir su ta pačia nusikalstama veika. Jeigu padaryta kita nusikalstama veika, antroji procedūra iš esmės leidžiama. Tačiau apibrėžtys, susijusios su tikslu nusikalstamos veikos turiniu, atrodo, šiek tiek skiriasi. Šis turinys dažnai formuojamas remiantis saugomo teisėto intereso koncepcijomis, visuomenės gerove, kurią sutrikdo veiksmas, arba abstrakčiau kalbant, socialinio nusižengimo pobūdis.

42. ES lygmeniu *ne bis in idem* principas pasikeitė taip, kad jį galima geriausiai apibūdinti kaip palaiapsniui suformuotą jurisprudenciją. Atsižvelgiant į tam tikrą supaprastinimo laipsnį, ta raida prasidėjo ES konkurencijos teisėje kartu su teisiniu interesu pagrįstu požiūriu (1). Paskui buvo suformuota su KĮŠS susijusi jurisprudencija, pagrįsta *idem factum* požiūriu (2). Akivaizdu, kad su

⁹ 1969 m. vasario 13 d. sprendimas (14/68, EU:C:1969:4).

¹⁰ 2012 m. vasario 14 d. sprendimas (C-17/10, EU:C:2012:72).

¹¹ 2021 m. vasario 25 d. sprendimas (C-857/19, EU:C:2021:139).

Šengeno konvencija susijusios tendencijos lėmė EŽTT jurisprudencijos pokyčius, t. y. *idem crimen* aspektas nagrinėjamas pirmiau nei *idem factum*. Tačiau kriterijus paskui buvo patikslintas nustatant glaudų esminį ir laiko ryšį, dėl kurio tam tikromis aplinkybėmis galėjo būti pradėta antroji procedūra dėl to paties dalyko (3). Paskui Teisingumo Teismas atsižvelgė į pokyčius, įvykusius EŽTT. Tačiau tuomet jis nusprendė savo analizę perorientuoti nuo apsaugos masto pagal Chartijos 50 straipsnį į Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje nustatytą teisių apribojimo sąlygą (4).

1. Pagal ES konkurencijos teisę saugomas teisinis interesas

43. Su *ne bis in idem* principu konkurencijos byloje susijusios jurisprudencijos kilmė yra Sprendimas *Wilhelm ir kt.*¹². Byla tuo pat metu buvo susijusi su nacionaliniais ir viršnacionaliniais antikonkurencinio elgesio tyrimais. Vokietijos NKI buvo kaltinama neturėjusi kompetencijos tęsti savo tyrimo dėl tam tikrų teisės pažeidimų, kuriuos tuo pat metu tyrė Komisija. Iškelti klausimai, *inter alia*, buvo susiję su galimybe tai pačiai faktinei situacijai, kuriai tuo metu buvo taikoma EEB sutarties 85 straipsnio 1 dalis, taikyti nacionalinę ir Bendrijos teisę tuo atveju, kai Komisija jau ėmėsi veiksmų pagal Reglamentą Nr. 17¹³, arba ar NKI, kuri taiko nacionalinę konkurencijos teisę, veiksmai buvo draudžiami dėl dvigubos sankcijos rizikos ir dėl nesuderinamo vertinimo.

44. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagal Reglamento Nr. 17 9 straipsnio 3 dalį nacionalinėms valdžios institucijoms leidžiama taikyti tuometinius EEB sutarties 85 straipsnio 1 dalį ir 86 straipsnį. Atsižvelgiant į tai, ta nuostata nebuvo susijusi su NKI kompetencija taikant nacionalinę teisę¹⁴. Teisingumo Teismas pridūrė, kad „Bendrijos teisė ir nacionalinė kartelių teisė pripažįsta kartelius kitaip“¹⁵, kartu aiškiai nurodė, kad nacionalinės procedūros negali pažeisti Bendrijos procedūrų.

45. Priėmus šį sprendimą *ne bis in idem* principas nebuvo laikomas kliūtimi Komisijos ir atitinkamų NKI vykdomoms paralelinėms procedūroms. Aiškinimą, pagal kurį Bendrijos ir nacionaliniuose konkurencijos teisės aktuose konkurencijos apsauga nagrinėjama skirtingais aspektais, vėliau papildė Teisingumo Teismo pastaba, kad ES ir nacionaliniais konkurencijos teisės aktais saugomas skirtingas teisinis interesas. Todėl pagal dabar suformuotą jurisprudenciją *ne bis in idem* principo apsauga konkurencijos teisėje galioja tik esant trijų veiksnių, t. y. faktinių aplinkybių, pažeidėjo ir saugomo teisėto intereso, visumai.

46. Pastarasis kriterijus buvo taikomas nagrinėjamoje byloje ir Europos Sąjungos viduje skirtoms sankcijoms ir dėl jo Teisingumo Teismas priėjo prie išvados, kad „tas pats asmuo negali būti baudžiamas daugiau kaip vieną kartą už tą patį neteisėtą elgesį, kuriuo siekiama apsaugoti tą patį teisinį gėrį“¹⁶. Teisingumo Teismas saugomo teisinio intereso kriterijus taip pat taikė byloje,

¹² 1969 m. vasario 13 d. Sprendimas *Wilhelm ir kt.* (14/68, EU:C:1969:4).

¹³ EEB Taryba: Reglamentas Nr. 17: Pirmasis reglamentas, įgyvendinantis Sutarties 85 ir 86 straipsnius (OL, specialusis leidimas anglų k. 1959–1962, p. 87; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 1 t., p. 3).

¹⁴ 9 straipsnio 3 dalyje tik buvo nustatyta, kad „kol Komisija nepradėjo procedūros pagal 2, 3 arba 6 straipsnius, valstybių narių institucijos išlieka kompetentingos taikyti 85 straipsnio 1 dalį ir 86 straipsnį. <...>“

¹⁵ 1969 m. vasario 13 d. Sprendimas *Wilhelm ir kt.* (14/68, EU:C:1969:4, 3 punktas).

¹⁶ 2004 m. sausio 7 d. Sprendimas *Aalborg Portland ir kt. / Komisija* (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ir C-219/00 P, EU:C:2004:6, 338 punktas) ir 2012 m. vasario 14 d. Sprendimas *Toshiba Corporation ir kt.* (C-17/10, EU:C:2012:72, 97 punktas).

kuriose dėl įmonių buvo vykdomas baudžiamasis persekiojimas ir skiriamos bausmės trečiojoje šalyje¹⁷; savo *raison d'être* jis aiškino remdamasis tikslų specifika, esminėmis taisyklėmis ir teisinėmis pasekmėmis, kai kalbama apie sankcijų skyrimą už teisės pažeidimus¹⁸.

47. Gan svarbu, kad didžioji kolegija patvirtino trijų *idem* sąlygų taikymą Sprendime *Toshiba*¹⁹, nepaisant to, kad generalinė advokatė J. Kokott paragino Teisingumo Teismą jų atsisakyti²⁰. Iš tiesų generalinė advokatė siūlė suderinti *idem* vertinimą su tuo pačiu pažeidėju ir tomis pačiomis faktinėmis aplinkybėmis grindžiamu požiūriu, kuriuo vadovaujasi Teisingumo Teismas pagal KĮŠS 54 straipsnį, taip pat Europos arešto orderiu ir atsižvelgti į EŽTT išvadą Sprendime *Zolotukhin* (kuris tuo metu buvo naujausias sprendimas)²¹. Ji atkreipė dėmesį į tai, kad „[n]ėra objektyvių priešasčių konkurencijos bylose *ne bis in idem* principui taikyti kitokias sąlygas negu kitose srityse“²². Ji taip pat paaiškino, kad atitinkamo antikoncepcinio elgesio nagrinėjimas yra neatsiejamas nuo konkrečių laiko ir teritorinių aplinkybių, t. y. veiksnių, padedančių atskirti atitinkamą neteisėtą elgesį nuo kito neteisėto elgesio²³.

48. Galiausiai tai, kad Teisingumo Teismas nesutiko su generalinės advokatės pasiūlymu, turėjo ribotą praktinę reikšmę sprendžiant šią bylą. Tiek Teisingumo Teismas, tiek generalinė advokatė sutiko, kad abu nagrinėjami sprendimai, iš kurių vieną priėmė Komisija, o kitą – Čekijos NKI, buvo susiję su *skirtingomis teritorijomis ir laikotarpiais*, todėl teisinio intereso kriterijaus nagrinėjimas neturėjo reikšmės.

49. Kitas raginimas iš naujo išnagrinėti klausimą pateiktas byloje *Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie*²⁴. Toje byloje buvo keliamas klausimas, ar *ne bis in idem* principas buvo taikomas tinkamai byloje, susijusioje su piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi. Tačiau byla buvo susijusi tik su vienu procedūrų rinkiniu, todėl Teisingumo Teismas nusprendė, kad *ne bis in idem* principas nebuvo taikomas. Vis dėlto generalinis advokatas N. Wahl šioje byloje iš esmės pasinaudojo proga pasiūlyti atsisakyti saugomo teisinio intereso kriterijaus²⁵.

50. Netrukus po to saugomo teisinio intereso tapatybės kriterijų Teisingumo Teismas dar kartą patvirtino byloje *Slovak Telekom*²⁶, susijusioje su dviem bylomis, kuriose, panašu, nagrinėjamos skirtingos faktinės aplinkybės (*in casu* skirtingos produkto rinkos).

51. Atsižvelgiant į šiuos pokyčius, verta atkreipti dėmesį į toliau išvardytus tris aspektus. Pirma, iš tiesų pagal iki šiol suformuotą jurisprudenciją *ne bis in idem* principo taikymas ES konkurencijos teisėje grindžiamas trimis kriterijais, t. y. pažeidėjo tapatybe, faktinėmis aplinkybėmis ir saugomu teisiniu interesu. Tačiau, kita vertus, ir tai yra gana įdomu, nusistovėjęs teisinio intereso kriterijus yra tik abstraktus. Praktiškai jis niekada nebuvo taikomas. Teisingumo Teismo manymu, Sąjungos

¹⁷ 2006 m. birželio 29 d. Sprendimas *Showa Denko / Komisija* (C-289/04 P, EU:C:2006:431, 52–56 punktai); Sprendimas *SGL Carbon / Komisija* (C-308/04 P, EU:C:2006:433, 28–32 punktai) ir 2007 m. gegužės 10 d. Sprendimas *SGL Carbon / Komisija* (C-328/05 P, EU:C:2007:277, 24–30 punktai).

¹⁸ Žr., pvz., 2006 m. birželio 29 d. Sprendimą *Showa Denko / Komisija* (C-289/04 P, EU:C:2006:431, 53 punktas). Tačiau 1972 m. gruodžio 14 d. Sprendime *Boehringer Mannheim / Komisija* (7/72, EU:C:1972:125, ypač 4 dalis) nustatyta priešingai.

¹⁹ 2012 m. vasario 14 d. Sprendimas *Toshiba Corporation ir kt.* (C-17/10, EU:C:2012:72, 97 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Taip pat žr. 2017 m. spalio 26 d. Bendrojo Teismo sprendimą *Marine Harvest / Komisija* (T-704/14, EU:T:2017:753, 308 punktas).

²⁰ Generalinės advokatės J. Kokott išvada, pateikta byloje *Toshiba Corporation ir kt.* (C-17/10, EU:C:2011:552, 114–122 punktai).

²¹ 2009 m. vasario 10 d. EŽTT Sprendimas *Sergey Zolotukhin prieš Rusiją* (CE:ECHR:2009:0210JUD001493903).

²² Generalinės advokatės J. Kokott išvada, pateikta byloje *Toshiba Corporation ir kt.* (C-17/10, EU:C:2011:552, 118 punktas).

²³ Ten pat, 129–134 punktai.

²⁴ 2019 m. balandžio 3 d. sprendimas (C-617/17, EU:C:2019:283).

²⁵ Generalinio advokato N. Wahl išvada, pateikta byloje *Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie* (C-617/17, EU:C:2018:976, 45 punktas).

²⁶ 2021 m. vasario 25 d. sprendimas (C-857/19, EU:C:2021:139, 43 punktas).

konkurencijos teisės vidaus bylos, kurias Teisingumo Teismas iki šiol nagrinėjo, buvo susijusios su skirtingomis veikomis. Todėl Teisingumo Teismas iš tikrųjų niekada itin išsamiai nepaiškino, kaip reikėtų vertinti saugomą teisinį interesą.

52. Trečia, iki šiol šį kriterijų kritikavo trys generaliniai advokatai. Generalinės advokatės J. Kokott²⁷ pėdomis pasekė generalinis advokatas N. Wahl, panašiai nurodydamas, kad „sudėtinga rasti pagrįstų priežasčių, kodėl trijų elementų kriterijus ir toliau turėtų būti taikomas konkurencijos teisėje“²⁸. Galiausiai generalinis advokatas E. Tanchev pažymėjo, kad „sąlygos, kad turi būti tas pats saugomas teisinis interesas, reikšmingumas ginčijamas, nes, pirma, ši sąlyga netaikoma kitose ES teisės srityse nei konkurencijos teisė <...>, ir, antra, ji prieštarauja didėjančiai ES ir nacionalinių konkurencijos teisės aktų konvergencijai ir decentralizavimui taikant ES konkurencijos teisės aktus, nustatytam <...> Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1/2003[²⁹]“³⁰. Panašios abejonės išsakytos teisės doktrinoje, kurioje klausama, kodėl Teisingumo Teismas toliau nuolat patvirtina kriterijų, nepaisydamas *idem factum* požiūrio laikymosi kitose ES teisės srityse³¹.

2. *Idem factum* laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje

53. KĮŠS 54 straipsnis istoriškai buvo pirmoji ES teisės nuostata, kurios tekste įtvirtintas *ne bis in idem* principas. KĮŠS 54 straipsnis nuo tuometinių esamų tarptautinės teisės *ne bis in idem* principo išraiškų, pvz., EŽTK Protokolo Nr. 7³² 4 straipsnio arba Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 14 straipsnio 7 dalies³³, skyrėsi tuo, kad jis buvo aiškiai tarpvalstybinio pobūdžio. Tai, ko anksčiau buvo reikalaujama vienoje valstybėje ar pasirašančioje šalyje, tapo taikytina platesnėje teisinėje erdvėje. Panaši *ne bis in idem* principo išraiška paskui buvo patvirtinta teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose priemonėse, pvz., Pagrindų sprendime 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio³⁴, ir tai buvo vienas iš privalomųjų atsisakymo išduoti arešto orderį pagrindų³⁵.

²⁷ Generalinės advokatės J. Kokott išvada, pateikta byloje *Toshiba Corporation ir kt.* (C-17/10, EU:C:2011:552, 114–122 punktai), aptarta šios išvados 47 punkte.

²⁸ Generalinio advokato N. Wahl išvada, pateikta byloje *Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie* (C-617/17, EU:C:2018:976, 45 punktas), aptarta šios išvados 49 punkte.

²⁹ 2002 m. gruodžio 16 d. Reglamentas dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų [SESV 101 ir 102 straipsniuose], įgyvendinimo (OL L 1, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 2 t., p. 205).

³⁰ Generalinio advokato E. Tanchev išvada, pateikta byloje *Marine Harvest* (C-10/18 P, EU:C:2019:795, 95 punktas, 34 išnaša).

³¹ Žr., pvz., D. Sarmiento „*Ne Bis in Idem in the Case-Law of the European Court of Justice*“, B. Van Bockel (red.) *Ne Bis in Idem in ES Law*, Cambridge University Press, Kembridžas, 2016, p. 130; R. Nazzini „*Parallel Proceedings in ES Competition Law. Ne Bis In Idem as a Limiting Principle*“, B. Van Bockel (red.) *Ne Bis in Idem in ES Law*, Cambridge University Press, Kembridžas, 2016, p. 143–145. Taip pat žr. M. Luchtman „*The ECJ's Recent Case Law on Ne Bis in Idem: Implications For Law Enforcement in a Shared Legal Order*“, *Common Market Law Review*, 55 t., 2018, p. 1724.

³² 1984 m. lapkričio 22 d. Europos Tarybos sutarčių serija, Nr. 117.

³³ 1966 m. gruodžio 16 d.: „Niekas neturi būti antrą kartą teisiamas ar baudžiamas už nusikaltimą, už kurį jis jau buvo galutinai nuteistas ar išteisintas pagal kiekvienos šalies įstatymą ir baudžiamojo proceso normas“. (Išskirta mano.)

³⁴ 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimo dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos (OL L 190, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 34) 3 straipsnio 2 dalis.

³⁵ Dėl kitų pavyzdžių žr. 2008 m. lapkričio 27 d. Tarybos pamatinio sprendimo 2008/947/TVR dėl teismo sprendimų ir sprendimų dėl lygtinio nuteisimo tarpusavio pripažinimo principo taikymo siekiant užtikrinti lygtinio atleidimo priemonių ir alternatyvių sankcijų priežiūrą (OL L 337, 2008, p. 102) 11 straipsnio 1 dalies c punktą ir 2008 m. lapkričio 27 d. Tarybos pamatinio sprendimo 2008/909/TVR dėl nuosprendžių baudžiamosiose bylose tarpusavio pripažinimo principo taikymo skiriant laisvės atėmimo bausmes ar su laisvės atėmimu susijusias priemones, siekiant jas vykdyti Europos Sąjungoje (OL L 327, 2008, p. 27) 9 straipsnio 1 dalies c punktą.

54. KĮŠS kontekste svarstymai, susiję su saugomu teisiniu interesu ir teisine kvalifikacija buvo laikomi nereikšmingais. Vienintelis svarbus kriterijus tapo „materialinių veikų identiškumo kriterijus, suprantamas kaip konkrečių neatskiriama tarpusavyje susijusių veikų visuma“³⁶.

55. Šis aspektas pakankamai gerai atsispindi Sprendime *van Esbroeck*³⁷. Byla buvo susijusi su Belgijos piliečiu, kuris Norvegijoje buvo nuteistas penkerių metų laisvės atėmimo bausme už neteisėtą narkotinių medžiagų *įvežimą* į Norvegiją. Atlikęs dalį bausmės jis buvo lygtinai paleistas ir palydėtas į Belgiją. Po kelių mėnesių jis buvo patrauktas baudžiamojon atsakomybėn Belgijoje ir nuteistas vienu metų laisvės atėmimo bausme už tų pačių narkotinių medžiagų *išvežimą* iš Belgijos. Prieidami prie savo išvados dėl antrosios bylos lestinumo Belgijos teismai taikė Bendrosios narkotinių medžiagų konvencijos 36 straipsnio 2 dalies a punktą³⁸, pagal kurią kiekviena iš tame straipsnyje nustatytų nusikalstamų veikų, apimančių narkotinių medžiagų *įvežimą* ir *išvežimą*, laikoma atskira nusikalstama veika, jeigu ji padaroma skirtingose šalyse.

56. Teisingumo Teisme kilo klausimas, ar antrąja procedūra nebuvo pažeistas KĮŠS 54 straipsnis. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad KĮŠS 54 straipsnio formuluotėje pateikiama nuoroda tik į ginčijamų veikų pobūdį, o ne į jų teisinį kvalifikavimą³⁹. Paskui Teisingumo Teismas šią formuluotę palygino su EŽTK Protokolo Nr. 7 4 straipsnio ir Jungtinių Tautų pilietinių ir politinių teisių paktų 14 straipsnio 7 dalies formuluotėmis, kuriose pateikiama nuoroda į „nusikalstamą veiką“. Tai reiškia veikų teisinio kvalifikavimo kaip „*ne bis in idem*“ principo, numatyto [pastarosiose dvejose Sutartyse], taikymo sąlygos kriterijaus tinkamumą⁴⁰.

57. Pripažindamas abipusį pasitikėjimą Europos Sąjungos nacionalinėse baudžiamosios teisenos sistemose, judėjimo laisvę ir tai, kad baudžiamieji įstatymai nėra suderinti, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad „galimybė skirtingai teisiškai kvalifikuoti tas pačias veikas dvejose skirtingose Susitariančiose Šalyse neklaido taikyti KĮŠS 54 straipsnio“⁴¹. „Todėl dėl tų pačių motyvų negalima pritarti saugomo teisinio intereso identiškumo kriterijui, [nes] jis gali skirtis Susitariančiose Šalyse“⁴².

58. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad situacija, susijusi su tų pačių narkotinių medžiagų išvežimu ir įvežimu, dėl kurių baudžiamasis persekiojimas vykdomas skirtingose susitariančiose valstybėse, gali reikšti faktinių aplinkybių, kurios, atsižvelgiant į jų pobūdį, yra neatskiriama susijusios, visumą⁴³.

³⁶ 2006 m. kovo 9 d. Sprendimas *van Esbroeck* (C-436/04, EU:C:2006:165, 36 punktas); 2006 m. rugsėjo 28 d. Sprendimas *Gasparini ir kt.* (C-467/04, EU:C:2006:610, 54 punktas); 2006 m. rugsėjo 28 d. Sprendimas *van Straaten* (C-150/05, EU:C:2006:614, 48 punktas); 2007 m. liepos 18 d. Sprendimas *Kraaijenbrink* (C-367/05, EU:C:2007:444, 26 punktas); 2010 m. lapkričio 16 d. Sprendimas *Mantello* (C-261/09, EU:C:2010:683, 39 punktas); 2021 m. balandžio 29 d. Sprendimas *X (Europos arešto orderis – Ne bis in idem)* (C-665/20 PPU, EU:C:2021:339, 71 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija), paskutinė byla susijusi su trečiosios valstybės paskirta ankstesne bausme.

³⁷ 2006 m. kovo 9 d. sprendimas (C-436/04, EU:C:2006:165).

³⁸ 1961 m. Jungtinių Tautų Bendroji narkotinių medžiagų konvencija, 1961, UNTS, 520 t., p. 151 (su pakeitimais, padarytais 1972 m. protokolu, UNTS, 976 t., p. 3).

³⁹ 2006 m. kovo 9 d. Sprendimas *van Esbroeck* (C-436/04, EU:C:2006:165, 27 punktas).

⁴⁰ Ten pat, 28 punktas.

⁴¹ Ten pat, 31 punktas.

⁴² Ten pat, 32 punktas.

⁴³ Taip pat žr. 2006 m. rugsėjo 28 d. Sprendimą *van Straaten* (C-150/05, EU:C:2006:614, 41 punktas); 2007 m. liepos 18 d. Sprendimą *Kraaijenbrink* (C-367/05, EU:C:2007:444, 26 punktas); arba 2010 m. lapkričio 16 d. Sprendimą *Mantello* (C-261/09, EU:C:2010:683, 39 punktas).

59. Trumpai tariant, su KĮŠS 54 straipsniu ir lygiavertėmis Pagrindų sprendimo 2002/584 nuostatomis susijusi jurisprudencija visada buvo grindžiama prielaida, kad saugomas teisinis interesas ir konkrečių veikų teisinis kvalifikavimas nėra su *ne bis idem* principo taikymu susijęs aspektas.

60. *Idem crimen* požiūrio atmetimas visų pirma buvo grindžiamas pažodiniu aiškinimu. Atrodo, kad KĮŠS 54 straipsnyje nustatytas aukštesnis reikalaujamas apsaugos lygis, palyginti su EŽTK Protokolo Nr. 7 4 straipsniu. Nepaisant teksto, būtinybė taikyti *idem factum* metodą taip pat buvo pateisinama remiantis laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę pagrindžiančia logika, kuria buvo siekiama įveikti galimas kliūtis, kylančias dėl ES daugiateritorinio pagrindo ir baudžiamųjų įstatymų nesuderinimo bei galimų skirtingų teisinių interesų ir galimo skirtingo tos pačios veikos kvalifikavimo.

61. Nors nuoroda į teisinį kvalifikavimą yra veikiau savaime suprantama, nuoroda į (skirtingus) teisinius interesus nėra tokia aiški. Atrodo, kad Teisingumo Teismas šias sąvokas naudojo pakaitomis. Iš jo argumentacijos matyti, kad teisinis interesas, kuris saugomas skiriant bausmę už atitinkamą nusikalstamą veiką, kaip ji apibrėžta vidaus teisėje, yra savaime būdingas kiekvienai valstybei narei. Neatrodė, kad teisinio intereso sąvoka būtų suprantama kaip visuomeninis interesas, kurį siekiama apsaugoti nuo konkrečios nusikalstamos veikos arba konkrečių kategorijų nusikalstamų veikų, nepaisant atitinkamos valstybės narės, pvz., žmogaus gyvybės apsaugos, sveikatos, laisvės, nuosavybės ir pan. apsaugos intereso. Todėl tai, kas saugoma teisiniu interesu, lieka neištirta.

62. Kad ir kaip būtų, paprastai suprantama, kad Teisingumo Teismo jurisprudencijai, susijusiai su KĮŠS 54 straipsniu, įtakos turėjo EŽTK⁴⁴. Iš tiesų ja remdamasis EŽTT priėmė Sprendimą *Zolotukhin*, kuriame suderino jurisprudenciją – anksčiau joje nebuvo tvirtai pasirinktas *idem crimen* arba *idem factum* požiūris, ir pasirinko požiūrį, pagal kurį „tos pačios faktinės aplinkybės arba iš esmės identiškos faktinės aplinkybės“⁴⁵ turi lemiamą reikšmę vertinant, ar antroji byla yra draudžiama.

3. EŽTT: pereinant nuo *idem crimen per idem factum* prie kitokio požiūrio (tačiau glaudžiai susijusio su esme ir laiku)

63. EŽTT jurisprudencija, susijusi su *ne bis in idem*, buvo suformuota etapais. Byloje *Zolotukhin* EŽTT pirmą kartą apžvelgė, kaip jo jurisprudencijoje buvo vertinama *idem* sąlyga, ir nusprendė patvirtinti suderintą tos pačios nusikalstamos veikos koncepcijos, randamos EŽTK Protokolo Nr. 7 4 straipsnyje, aiškinimą, kad būtų išvengta „teisinio nesaugumo“⁴⁶ (a). Tačiau po kelerių metų Sprendime *A ir B*⁴⁷ EŽTT dar kartą kritiškai įvertino jurisprudencijos raidą. Jis nusprendė patvirtinti sprendimą *Zolotukhin* ir pabrėžti glaudų esmės ir laiko ryšį (b).

⁴⁴ Kaip, pvz., pažymėjo generalinis advokatas P. Cruz Villalón išvadoje, pateiktoje byloje *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2012:340, 77 punktą).

⁴⁵ 2009 m. vasario 10 d. EŽTT sprendimas *Sergey Zolotukhin prieš Rusiją* (CE:ECHR:2009:0210JUD001493903, 82 punktą).

⁴⁶ Ten pat, 78 punktą.

⁴⁷ 2016 m. lapkričio 15 d. EŽTT sprendimas *A ir B prieš Norvegiją* (CE:ECHR:2016:1115JUD002413011).

a) Perėjimas nuo *idem crimen* prie *idem factum* sprendime *Zolotukhin*

64. Požiūris į *idem*, kurio jurisprudencijoje buvo laikomasi iki sprendimo *Zolotukhin*, iš esmės buvo grindžiamas *idem crimen*⁴⁸. Jame buvo remiamasi prielaida, kad ta pati veika gali apimti kelias įstatyme numatytas nusikalstamas veikas, kurias galima nagrinėti atskirose procedūrose. Keletas jurisprudencijos, suformuotos iki sprendimo *Zolotukhin*, pavyzdžių yra sprendimai *Oliveira*⁴⁹ arba *Franz Fischer*⁵⁰. Pastarojoje byloje EŽTT nusikalstamos veikos tapatumą nagrinėjo atlikdamas esminių jos aspektų patikrinimą⁵¹.

65. *Idem crimen* grindžiamo požiūrio buvo atsisakyta Sprendime *Zolotukhin*. Ta byla buvo susijusi su ieškovu, kuris per apklausą žodžiais įžeidinėjo policijos pareigūnus. Prieš jį pradėtoje administracinėje procedūroje, kurią EŽTT prilygino baudžiamajam procesui, jis buvo nuteistas už „nedidelį chuliganizmą“. Po kelių dienų jam, *inter alia*, buvo iškelta baudžiamoji byla pareiškus kaltinimus dėl „chuliganiškų veiksmų“. Tuose kaltinimuose buvo nurodyta ta pati veika, už kurią ieškovas buvo nuteistas anksčiau. Ieškovas dėl tų kaltinimų buvo išteisintas, tačiau pripažintas kaltu dėl kitų kaltinimų.

66. Prieš nusprenddamas, kad antrąją procedūrą buvo pažeistas EŽTK Protokolo Nr. 7 4 straipsnis, EŽTT nusprendė, kad „jo [ankstesnis] požiūris, kuriuo pabrėžiamas abiejų nusikalstamų veikų teisinis kvalifikavimas, yra per siauras, kiek tai susiję su asmens teisėmis“, ir kad „Protokolo Nr. 7 4 straipsnis turi būti suprantamas kaip draudžiantis baudžiamąjį persekiojimą arba teisminį nagrinėjimą dėl antros „nusikalstamos veikos“, jeigu jis kyla iš identiškų faktinių aplinkybių ar faktinių aplinkybių, kurios iš esmės yra tapačios“⁵². EŽTT priėjo prie išvados, kad dėl šios priežasties „dėmesį [reikėtų] skirti būtent konkrečioms to paties kaltinamojo asmens faktinėms aplinkybėms, kurios yra neatsiejamai susijusios laiko ir erdvės atžvilgiu ir kurių buvimą reikia įrodyti siekiant pagrįsti apkaltinamąjį nuosprendį arba iškelti baudžiamąją bylą“⁵³.

⁴⁸ Žr. 1995 m. spalio 23 d. EŽTT sprendimą *Gradinger prieš Austriją*, (CE:ECHR:1995:1023JUD001596390). Šiame sprendime EŽTT konstatavo, kad nors dviejų nagrinėjamų nusikalstamų veikų priskyrimas, pobūdis ir tikslas buvo labai skirtingi, EŽTK Protokolo Nr. 7 4 straipsnis buvo pažeistas, nes abu sprendimai buvo susiję su tuo pačiu elgesiu.

⁴⁹ 1998 m. liepos 30 d. EŽTT sprendimas *Oliveira prieš Šveicariją* (CE:ECHR:1998:0730JUD002571194, 25–29 punktai). Taip pat žr. 1999 m. rugsėjo 14 d. EŽTT sprendimą *Ponsetti ir Chesnel prieš Prancūziją* (CE:ECHR:1999:0914DEC003685597, 5 punktas); 2002 m. liepos 2 d. EŽTT sprendimą *Göktan prieš Prancūziją* (CE:ECHR:2002:0702JUD003340296, 50 punktas); 2003 m. birželio 24 d. EŽTT sprendimą *Gauthier prieš Prancūziją* (CE:ECHR:2003:0624DEC0006117800, p. 14).

⁵⁰ 2001 m. gegužės 29 d. EŽTT sprendimas *Franz Fischer prieš Austriją* (CE:ECHR:2001:0529JUD00379509, 29 punktas).

⁵¹ Taip pat žr., pvz., 2002 m. gegužės 30 d. EŽTT sprendimą *W. F. prieš Austriją* (CE:ECHR:2002:0530JUD003827597, 28 punktas); 2002 m. birželio 6 d. EŽTT sprendimą *Sailer prieš Austriją* (CE:ECHR:2002:0606JUD003823797, 28 punktas); 2004 m. rugsėjo 2 d. EŽTT sprendimą *Bachmaier prieš Austriją* (CE:ECHR:2004:0902DEC00774130); 2004 m. rugsėjo 14 d. EŽTT sprendimą *Rosenquist prieš Švediją* (CE:ECHR:2004:0914DEC006061900); 2006 m. gruodžio 7 d. EŽTT sprendimą *Hauser-Sporn prieš Austriją* (CE:ECHR:2006:1207JUD003730103, 45 punktas); 2007 m. vasario 1 d. EŽTT sprendimą *Storbråten prieš Norvegiją* (CE:ECHR:2007:0201DEC001227704); 2007 m. liepos 26 d. EŽTT sprendimą *Schutte prieš Austriją* (CE:ECHR:2007:0726JUD001801503, 42 punktas); 2007 m. gruodžio 11 d. EŽTT sprendimą *Haarvig prieš Norvegiją* (CE:ECHR:2007:1211DEC001118705); 2008 m. kovo 4 d. EŽTT sprendimą *Garretta prieš Prancūziją* (CE:ECHR:2008:0304DEC000252904, 86 punktas).

⁵² 2009 m. vasario 10 d. EŽTT sprendimas *Sergey Zolotukhin prieš Rusiją* (CE:ECHR:2009:0210JUD001493903, 81 ir 82 punktai).

⁵³ Ten pat, 84 punktas.

b) *A ir B*: „*idem factum*“ derinamas su glaudžiu esminiu ir laiko ryšiu

67. Sprendime *Zolotukhin* patvirtintas požiūris (paprastai) buvo taikomas vėlesnėje jurisprudencijoje⁵⁴. Tačiau šis požiūris nesulaukė visuotinio pripažinimo. EŽTT nusprendė jį iš naujo nagrinėti byloje *A ir B*. EŽTT iš esmės laikėsi *idem factum* požiūrio, tačiau vis tiek manė, kad procedūrų dubliavimas buvo įmanomas tuo atveju, kai atitinkama procedūra „buvo integruotai suderinta, kad sudarytų nuoseklią visumą“⁵⁵. Tokiomis aplinkybėmis EŽTT mano, kad faktiškai nevyko jokios antros procedūros.

68. Byla *A ir B* buvo susijusi su papildomais mokesčiais, kurie ieškovams per administracinę procedūrą buvo nustatyti už tai, kad jie savo mokesčių deklaracijose nedeklaravo pajamų. Ieškovai už tas pačias veikas taip pat buvo nuteisti (tam tikrais aspektais) paraleliai vykdomoje baudžiamojoje procedūroje. EŽTT priėjo prie išvados, kad tokia situacija nebuvo EŽTK Protokolo Nr. 7 4 straipsnio pažeidimas, ir nurodė, kad „nors dvi skirtingas sankcijas atskirose bylose skyrė dvi skirtingos institucijos, vis dėlto egzistavo pakankamai glaudus ryšys esmės ir laiko atžvilgiu, todėl šias sankcijas pagal Norvegijos teisę buvo galima laikyti integruotos sankcijų, skiriamų už informacijos apie tam tikras pajamas nepateikimą mokesčių deklaracijoje, kai dėl to mokestinis vertinimas turi trūkumų, sistemos dalimi“⁵⁶.

69. Kitaip tariant, EŽTT nusprendė visų pirma nagrinėti pakankamo esmės ir laiko ryšio kriterijų, kuris jau buvo aptartas (nors ir nesistemiškai) ankstesnėje jurisprudencijoje, įskaitant sprendimus, priimtus iki *Zolotukhin*⁵⁷.

70. EŽTT paaiškino, kad *esmės* ryšio reikalavimo įvykdymas priklauso nuo šių veiksmų: i) papildomų tikslų, kurių siekiama abiejose procedūrose sprendžiant skirtingus socialinio nusižengimo aspektus; ii) ar atitinkamų procedūrų dvilypumas yra numatoma pasekmė teisiniu ir praktiniu požiūriais atsižvelgiant į tą patį ginčijamą elgesį; iii) ar abi procedūros, kurios turi vykti taip, kad būtų išvengta dubliavimo renkanti ir vertinant įrodymus, koordinuojamos; ir iv) bendrų skiriamų baudų sumos proporcingumo⁵⁸.

71. *Laiko* ryšys iš esmės liko neapibrėžtas, išskyrus bendrosios rekomendacijos išimtį, kad „kuo silpnesnis laiko ryšys, tuo didesnė valstybės prievolė paaiškinti ir pagrįsti bet kokį tokį vėlavimą“⁵⁹.

72. Siekdamas paaiškinti pasikeitusį požiūrį EŽTT rėmėsi tuo, kad Sprendime *Zolotukhin* nebuvo pateiktos „rekomendacijos dėl situacijų, kuriose procedūros tikrovėje nebuvo dubliuojamos, bet veikiau buvo integruotai suderintos, kad sudarytų nuoseklią visumą“⁶⁰, ir, EŽTT manymu, būtent

⁵⁴ 2014 m. kovo 4 d. EŽTT sprendimas *Grande Stevens prieš Italiją* (CE:ECHR:2014:0304JUD001864010, 221 ir 227 punktai); 2015 m. sausio 27 d. EŽTT sprendimas *Rinas prieš Suomiją* (CE:ECHR:2015:0127JUD001703913, 45 ir 46 punktai); 2015 m. vasario 10 d. EŽTT sprendimas *Österlund prieš Suomiją* (CE:ECHR:2015:0210JUD0005319713, 41 punktas); 2015 m. balandžio 30 d. EŽTT sprendimas *Kapetanios ir kiti prieš Graikiją* (CE:ECHR:2015:0430JUD000345312, 64 ir 74 punktai); 2016 m. birželio 9 d. EŽTT sprendimas *Sismanidis ir Sitaridis prieš Graikiją* (CE:ECHR:2016:0609JUD006660209, 44 punktas). Taip pat žr. 2011 m. spalio 18 d. EŽTT sprendimą *Tomasović prieš Kroatiją* (CE:ECHR:2011:1018JUD005378509, 28–32 punktai).

⁵⁵ 2016 m. lapkričio 15 d. EŽTT sprendimas *A ir B prieš Norvegiją* (CE:ECHR:2016:1115JUD002413011, 130 punktas).

⁵⁶ Ten pat, 147 punktas. Taip pat žr. 153 punktą.

⁵⁷ Žr. 2005 m. gruodžio 13 d. EŽTT sprendimą *Nilsson prieš Švediją* (CE:ECHR: 2005:1213DEC007366101); 2014 m. gegužės 20 d. EŽTT sprendimą *Glantz prieš Suomiją* (CE:ECHR:2014:0520JUD003739411, 61 punktas); 2014 m. gegužės 20 d. EŽTT sprendimą *Nykänen prieš Suomiją* (CE:ECHR:2014:0520JUD001182811, 50 ir 51 punktai); 2014 m. lapkričio 27 d. EŽTT sprendimą *Lucky Dev prieš Švediją* (CE:ECHR:2014:1127JUD000735610, 62 punktas); 2015 m. vasario 17 d. EŽTT sprendimą *Boman prieš Suomiją* (CE:ECHR:2015:0217JUD004160411, 42 ir 43 punktai). Taip pat žr. 2000 m. gegužės 30 d. EŽTT sprendimą *R. T. prieš Šveicariją* (CE:ECHR:2000:0530DEC003198296).

⁵⁸ 2016 m. lapkričio 15 d. EŽTT sprendimas *A ir B prieš Norvegiją* (CE:ECHR:2016:1115JUD002413011, 132 punktas).

⁵⁹ Ten pat, 134 punktas.

⁶⁰ Ten pat, 111 punktas.

tokia situacija buvo nagrinėjamoje byloje. EŽTT taip pat pažymėjo, kad „nėra sutarimo tarp susitariančiųjų šalių vidaus teisės sistemų, o valstybių norai būti saistomoms [EŽTK Protokolo Nr. 7] yra skirtingi“⁶¹.

73. EŽTT manymu, pakankamai glaudus esmės ir laiko ryšio kriterijus sudaro sąlygas „nustatyti tinkamą pusiausvyrą tarp tinkamos saugomo asmens interesų apsaugos taikant *ne bis in idem* principą ir konkretaus bendruomenės intereso pritaikymo sugebant laikytis proporcingo reguliavimo požiūrio atitinkamoje srityje“⁶².

74. Sprendime *A ir B* buvo laikoma, kad įvykdyti abu naujo kriterijaus aspektai. Paskesnėje jurisprudencijoje suformuluoti keli papildomi patikslinimai. Tačiau būtų drąsu teigti, kad dabar yra aišku, kas yra pakankamai glaudus ryšys, ypač kiek tai susiję su jo laiko aspektu⁶³.

4. Dvejopas įgyvendinimo režimas Teisingumo Teisme: nuo *idem factum* prie *idem factum*, suderinto su teisių apribojimo sąlyga

75. Teisingumo Teismas reagavo į EŽTT patvirtiną pakeistą požiūrį ir tai padarė keliuose savo sprendimuose, kurie sudaro *Menci* jurisprudenciją.⁶⁴ Šie sprendimai, dėl kurių vyksta intensyvios mokslinės diskusijos⁶⁵, susiję su antruoju (baudžiamųjų arba administracinių) procedūrų rinkiniu, kurios buvo pradėtos dėl mokesčių slėpimo, manipuliavimo rinka ir pažeidimų, susijusių su prekyba pasinaudojant viešai neatskleista informacija, nepaisant to, kad dėl tų pačių veikų jau anksčiau buvo pradėtos (baudžiamosios arba administracinės) procedūros.

76. Sprendimas *Menci*, kuris gali būti laikomas pagrindiniu šios grupės byloje, buvo susijęs su ieškovu, dėl kurio pradėta administracinė procedūra dėl nesumokėto PVM. Administracinė procedūra baigta skyrus apytiksliai 85 000 EUR baudą, kuri sudarė 30 proc. mokestinės skolos. Šioje byloje išiteisėjus sprendimui, dėl ieškovo pradėta baudžiamoji procedūra, susijusi su ta pačia veika. Todėl kilo klausimas, ar antroji procedūra buvo priimtina atsižvelgiant į Chartijos 50 straipsnį.

77. Teisingumo Teismas turėjo nuspręsti, ar pritarti EŽTT požiūriui, kurį jis patvirtino Sprendime *A ir B*, ar laikytis savo ankstesnio požiūrio, panašiomis aplinkybėmis patvirtinto Sprendime *Åkerberg Fransson*. Pastarojoje byloje buvo nuspręsta, kad *ne bis in idem* principu

⁶¹ Ten pat, 106 punktas.

⁶² Ten pat, 124 punktas.

⁶³ 2017 m. gegužės 18 d. EŽTT sprendimas *Jóhannesson prieš Islandiją* (CE:ECHR:2017:0518JUD002200711); 2019 m. birželio 6 d. EŽTT sprendimas *Nodet prieš Prancūziją* (CE:ECHR:2019:0606JUD004734214); 2019 m. liepos 8 d. EŽTT sprendimas *Mihalache prieš Rumuniją* (CE:ECHR:2019:0708JUD005401210, 84 ir 85 punktai). Atrodo, kad 2017 m. birželio 13 d. EŽTT sprendime *Šimkus prieš Lietuvą* (CE:ECHR:2017:0613JUD004178811, 46 ir 47 punktai) EŽTT nepaiso šių dviejų sąsajų patenkinimo, nors sprendime *A ir B* nustatytas kriterijus atrodo veikiau yra suprantamas. 2019 m. spalio 8 d. sprendime *Korneyeva prieš Rusiją* (CE:ECHR:2019:1008JUD007205117, 58 punktas) apie kriterijų primenama, tačiau jis netaikomas, nes nebuvo teigiama, kad abi nagrinėjamos bylos buvo „integruoto teisinio atsako“ sudedamoji dalis pagal sprendimą *A ir B*. Priešingai, 2020 m. spalio 8 d. EŽTT sprendime *Bajčić prieš Kroatiją* (CE:ECHR:2020:1008JUD00673341, 45 ir 46 punktai) buvo laikoma, kad abi sąsajos nustatytos.

⁶⁴ Žr. šios išvados 4 išnašą.

⁶⁵ Žr., pvz., Z. Burić „Ne Bis in Idem in European Criminal Law – Moving in Circles?“ *ES and Comparative Law Issues and Challenges Series*, 2019, p. 507–520; M. Luchtman „The ECJ’s Recent Case Law on Ne Bis in Idem: Implications For Law Enforcement in a Shared Legal Order“, *Common Market Law Reports*, 55 t., 2018, p. 1725–50, p. 1717; B. Peeters „The Ne Bis in Idem Rule: Do the EUJ and the ECtHR Follow the Same Track?“, *EC Tax Review*, 4 t., 2018, p. 182–185, p. 182; C. Serneels „Unionisation of the European Court of Human Rights“ *ne bis in idem* jurisprudence: the Case of *Mihalache v Romania*“, *New Journal of European Criminal Law*, 11(2) t., 2020, p. 232–234; G. Lo Schiavo „The Principle of Ne Bis In Idem and the Application of Criminal Sanctions: of Scope and Restrictions“, *European Constitutional Law Review*, 14(3) t., 2018, p. 644–663; M. Vetzo „The Past, Present and Future of the *Ne Bis in Idem* Dialogue Between the Court of Justice of the European Union and the European Court of Human Rights: The Cases of *Menci*, *Garlsson* and *Di Puma*“, *REALaw*, 11(55) t., 2018, p. 70–74.

valstybei narei nebuvo draudžiama už tas pačias PVM prievolių nesilaikymo veikas paeiliui skirti mokestinę nuobaudą ir baudžiamąją sankciją tiek, kiek pirmoji nuobauda nebuvo baudžiamojo pobūdžio (remiantis *Engel* kriterijais)⁶⁶.

78. Savo išvadoje generalinis advokatas M. Campos Sánchez-Bordona teigė, kad, pritarus EŽTT naujam kriterijui, būtų sumenkinta dabartinė apsauga pagal *ne bis in idem* principą⁶⁷. Teisingumo Teismas vis dėlto laikėsi kitokios nuomonės. Atrodytų, kad Teisingumo Teismas iš esmės stengėsi sekti EŽTT pavyzdžiu. Tačiau tai darydamas jis nusprendė taikyti gana išskirtinę analitinę sistemą. Teisingumo Teismas perėjo nuo Chartijos 50 straipsnio analizės prie teisių apribojimo sąlygos, numatytos Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje.

79. Teisingumo Teismas leido pradėti antrą procedūrą su sąlyga, kad teisės aktais, kuriais leidžiama dubliuoti procedūras, „siekiama bendrojo intereso tikslo, kuris gali pateisinti tokį [dubliavimą] <...>, tie persekiojimai ir sankcijos turi turėti papildomų tikslų <...>, šiuose teisės aktuose nustatytos taisyklės, užtikrinančios kumuliatyvaus procesų taikymo derinimą, kad papildoma našta suinteresuotiesiems asmenims neviršytų to, kas griežtai būtina, [ir] šiuose teisės aktuose nustatytos taisyklės, leidžiančios užtikrinti, kad visų skirtų sankcijų griežtumas būtų apribotas iki to, kas griežtai būtina, palyginti su padaryto nusikaltimo sunkumu“⁶⁸.

80. Pagal Chartijos 52 straipsnio 1 dalį atlikdamas analizę Teisingumo Teismas pirmiausia patikrino, ar nagrinėjamas apribojimas buvo nustatytas įstatyme ir ar juo buvo išsaugota Chartijos 50 straipsnyje numatytos *teisės esmė*. Dėl pastarojo aspekto Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagal nagrinėjamą teisės aktą buvo leidžiamas „kumuliatyvus persekiojimo ir sankcijų taikymas tik tam tikromis konkrečiomis aplinkybėmis ir taip užtikrinama, kad minėtame 50 straipsnyje įtvirtinta teisė nebūtų savaime paneigta“⁶⁹.

81. Antra, Teisingumo Teismas patvirtino, kad yra *bendrojo intereso tikslas* (viso mokėtino PVM surinkimas byloje *Menci*⁷⁰; finansų rinkų vientisumo apsauga ir visuomenės pasitikėjimas finansinėmis priemonėmis bylose *Di Puma*⁷¹ ir *Garlsson*⁷²), taip pat papildomi tikslai, kurių siekiama abiem nagrinėjamais teisės aktais. Sprendime *Menci* Teisingumo Teismas nustatė, kad šiais papildomais tikslais siekiama, viena vertus, „atgrasyti nuo visų tyčinių ar netyčinių PVM deklaravimo ir surinkimo taisyklių pažeidimų ir bausti už juos“, ir, kita vertus, „atgrasyti nuo sunkių šių taisyklių pažeidimų, kurie yra ypač kenksmingi visuomenei ir kurie pagrindžia griežtesnių baudžiamųjų sankcijų taikymą, ir bausti už juos“⁷³.

82. Trečia, Teisingumo Teismas patikrino nagrinėjamo apribojimo *proporcingumą*. Jis nagrinėjo, ar tai neviršija „to, kas tinkama ir reikalinga šiais teisės aktais siekiamiems teisėtiems tikslams pasiekti, turint omenyje, kad galint pasirinkti iš kelių tinkamų priemonių, reikia imtis mažiau suvaržančios, o dėl to kilę nepatogumai neturi būti neproporcingi siekiamiems tikslams“⁷⁴.

⁶⁶ 2013 m. vasario 26 d. Sprendimas *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105, 37 punktą).

⁶⁷ Generalinio advokato M. Campos Sánchez-Bordona išvada, pateikta byloje *Menci* (C-524/15, EU:C:2017:667).

⁶⁸ 2018 m. kovo 20 d. Sprendimas *Menci* (C-524/15, EU:C:2018:197, 63 punktą).

⁶⁹ Ten pat, 43 punktą.

⁷⁰ Ten pat, 44 punktą.

⁷¹ 2018 m. kovo 20 d. Sprendimas *Di Puma ir Zecca* (C-596/16 ir C-597/16, EU:C:2018:192, 42 punktą).

⁷² 2018 m. kovo 20 d. Sprendimas *Garlsson Real Estate ir kt.* (C-537/16, EU:C:2018:193, 46 punktą).

⁷³ 2018 m. kovo 20 d. Sprendimas *Menci* (C-524/15, EU:C:2018:197, 45 punktą).

⁷⁴ Ten pat, 46 punktą.

83. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pabrėžė, kad nagrinėjami teisės aktai buvo tinkami siekiant nurodyto tikslo ir kad dėl „griežto poreikio“ juose numatytos aiškios ir tikslios taisyklės, leidžiančios privatiems asmenims numatyti, dėl kurių veiksmų ar neveikimo gali būti dubliuojamos procedūros. Jis taip pat pažymėjo, kad nagrinėjamu teisės aktu užtikrinamas koordinavimas, kuriuo apribojama ir taip nepalanki padėtis, kurioje atsiduria atitinkami asmenys dėl griežtai būtino procedūrų dubliavimo, ir garantuojama, kad visų skirtų nuobaudų dydis atitiktų tai, kas griežtai būtina atsižvelgiant į atitinkamos nusikalstamos veikos rimtumą⁷⁵.

84. Taigi byloje *Menci* susidariusi situacija atitiko naują nustatytą kriterijų. Tačiau taip nebuvo byloje *Garlsson*, kurioje Teisingumo Teismas nusprendė, kad administracinės sankcijos skyrimas įmonėms, kurios jau buvo nubaustos už nusikalstamą veiką ir joms buvo skirtos veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios sankcijos už tas pačias faktines aplinkybes, viršytų tai, kas yra griežtai būtina. Prie tos pačios išvados Teisingumo Teismas priėjo Sprendime *Di Puma*, susijusiame su galutiniu išteisinimu baudžiamojoje byloje ir paskesne administracine procedūra dėl tų pačių faktinių aplinkybių.

B. Problemos, kurios kilo dėl dabartinių fragmentiškų ne bis in idem režimų

85. Kaip aiškiai matyti iš ankstesniame skirsnyje pateiktos apžvalgos, Teisingumo Teismo jurisprudencija, parengta glaudžiai bendradarbiaujant su EŽTT, geriausiai gali būti apibūdinta kaip paralelinių režimų mozaika. Šiame skirsnyje aptarsiu du esminius klausimus, susijusius su šia situacija. Pirma, ar tai iš tiesų yra problema? (1) Antra, jei taip, ar Teisingumo Teismas turėtų paprasčiausiai išplėsti neseniai minėtame Sprendime *Menci* išsamiai aptarto kriterijaus taikymą visoms byloms, kurios patenka į Chartijos 50 straipsnio taikymo sritį, įskaitant šią bylą? (2)

1. Ar tai yra problema?

86. Galima būtų teigti, kad šiuo atveju nuoseklumo problemos nėra. Vis dėlto šiuo tikslu reikėtų atlikti gana daug pastangų reikalaujančią smulkių skirtumų analizę, norint įrodyti, kad kiekvienas iš pirma aprašytų metodų skiriasi dėl pagrįstų priežasčių. Kriterijai yra skirtingi, nes jie grindžiami skirtingais teisės aktais ir priklauso skirtingiems reguliavimo kontekstams.

87. Pirma, KĮŠS 54 straipsnyje ir lygiavertėse teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose priemonių nuostatose pateikta nuoroda į *veikų tapatumą*, o Chartijos 50 straipsnyje (ir šiuo klausimu EŽTK Protokolo Nr. 7 4 straipsnyje) pateikta nuoroda į *nusikalstamos veikos tapatumą*. Taigi tarp dviejų nuostatų teksto esama aiškaus skirtumo. Be to, reguliavimo požiūriu, KĮŠS *ne bis in idem* principo išraiška yra būtent tarpvalstybinio pobūdžio ir susijusi tik su (tikrais) Šengeno sistemoje kylančiais baudžiamosios teisės klausimais. Todėl galima paaiškinti priežastį, kodėl teisinio intereso ir teisinio kvalifikavimo reikšmė buvo atmesta remiantis būtinybe Sąjungoje, kurią sudaro daugybė jurisdikcijų, įveikti judėjimo laisvės kliūtis, kurias Teisingumo Teismas nustatė Sprendime *van Esbroeck*⁷⁶.

88. Antra, *ne bis in idem* principą pagal EŽTK Protokolo Nr. 7 4 straipsnį taiko tik Konvencijos susitariančiosios šalys. Todėl mažai tikėtina, kad dėl tos nuostatos kils tarpvalstybinių problemų. Faktine aplinkybe, kad *ne bis in idem* principas taikomas tik vienai valstybei, kurios integruotoms procedūroms ir koordinavimo reikalavimui iš tiesų gali būti daromas didesnis spaudimas, galbūt

⁷⁵ Ten pat, 53 ir 55 punktai.

⁷⁶ Šios išvados 55–58 punktai.

galima pagrįsti griežtesnį požiūrį į Sprendime *A ir B* patvirtintus taikymo kriterijus. Pabrėžiu, kad tuo metu, kai *Menci* jurisprudencijoje imtasi aptarti Sprendime *A ir B* apibrėžtą kriterijų, tai buvo daroma atsižvelgiant būtent į su viena valstybe susijusias aplinkybes.

89. Ar, atsižvelgiant į šiuos skirtumus, reikėtų paprasčiausiai pripažinti, kad šie režimai paraleliai egzistuoja su *ne bis in idem* susijusioje jurisprudencijoje? Užuot siekus atkurti tam tikros rūšies vientisumą pagal Chartijos 50 straipsnį, gal būtų logiškiau vietoje to paaiškinti, kodėl jie skiriasi?

90. Aš taip nemanau.

91. Pirma, tokiai analizei taikomos loginės ribos. Iš tiesų su KĮŠS ir Pagrindų sprendimu 2002/584 susijusią jurisprudenciją nuo Chartijos 50 straipsnio galima atskirti remiantis jų tekstu ir iš dalies jų kontekstu bei paskirtimi. Tačiau šis skirtumas tampa ne toks aiškus lyginant EŽTK Protokolo Nr. 7 4 straipsnį ir Chartijos 50 straipsnį. Nors abiejose nuostatose pateikta nuoroda į „nusikalstamą veiką“, pagal kiekvieną nuostatą suformuoti kriterijai yra skirtingi.

92. Be to, atliekant atskyrimo užduotį, kyla akivaizdi kliūtis, susijusi su dabartinėmis vienu metu galiojančiomis *Wilhelm / Toshiba* jurisprudencijos ir *Menci* jurisprudencijos kryptimis. Šiose dviejose jurisprudencijos kryptyse aptartoms abiem situacijoms dabar taikomas Chartijos 50 straipsnis, todėl gana sudėtinga įtikinamai paaiškinti priežastis, dėl kurių kiekviena iš šių krypčių grindžiama kitokiu kriterijumi. Žinoma, kalbant apie kontekstą, visada galima prieštarauti su specifiniu konkurencijos teisės pobūdžiu susijusiam argumentui, kuriam netaikomos visos kitos idėjos ir klasifikacijos. Tačiau šiuo atžvilgiu paprasčiausiai nesu įsitikinęs – kaip ir visi mano iškilūs bendradarbiai, kurie šiuo klausimu pareiškė savo nuomonę praeityje⁷⁷. *Per se* ir abstrakčiai kalbant, taip pat negaliu pritarti minčiai, kad dabar konkurencijos teisė kaip nors skiriasi nuo kitų teisės sričių⁷⁸.

93. Antra, kriterijui (-ams) būdingas nenuspėjamumas. Kaip matyti iš to, kad nacionaliniai teismai pagrindinėje byloje laikėsi skirtingų nuomonių, tuo atveju, kai dvi *ne bis in idem* principo taikymo sritys sutampa vienoje byloje, nėra jokios taisyklės, kuria remiantis būtų nustatoma, kuris kriterijus taikomas. Ar konkurencijos ir su konkurencija nesusijusių administracinių bylų deriniui reikėtų taikyti Sprendimo *Wilhelm / Toshiba* kriterijų, kuriame nagrinėjamas teisinis interesas? O galbūt reikėtų taikyti *Menci* jurisprudenciją ir teisių apribojimo požiūrį? Galbūt *Menci* jurisprudencija *pakeitė* Sprendime *Wilhelm / Toshiba* apibrėžtą kriterijų?

94. Atrodo, kad Sprendime *Menci* nustatytame kriterijuje nėra nieko, dėl ko būtų atmesta pastaroji galimybė. Sprendimas *Menci* grindžiamas Chartijos 50 straipsnio aiškinimu, kuris horizontaliai taikomas visose ES teisės srityse. Vis dėlto Sprendime *Slovak Telecom*⁷⁹, kuris buvo priimtas po Sprendimo *Menci*, patvirtinta, kad Sprendime *Wilhelm / Toshiba* nustatytas su teisiniu interesu susijęs kriterijus tebetaikomas, tačiau nepaaiškinant tokio taikymo priežasčių.

95. Trečia, ir tai tikriausiai yra svarbiausia, vartojant koncepcinius terminus gana sudėtinga išlaikyti sampratą, kad viena ir ta pati pirminės teisės nuostata, t. y. Chartijos 50 straipsnis, kurio turi būti paisoma visose situacijose, patenkančiose į ES teisės taikymo sritį, gali turėti skirtingą turinį, priklausomai nuo ES teisės srities, kurioje taikoma ta nuostata. Vis dėlto atrodo, kad taip yra būtent tuo atveju, jeigu toje nuostatoje nustatyto draudimo apibrėžties aspektai, t. y. *idem* ir *bis*, yra skirtingai aiškinami skirtingose ES teisės srityse. Todėl kyla klausimas, kokį vaidmenį

⁷⁷ Šios išvados 52 punktą

⁷⁸ Daugiau informacijos žr. mano paralelinėje išvadoje, pateiktoje byloje *Nordzucker*.

⁷⁹ 2021 m. vasario 25 d. sprendimas (C-857/19, EU:C:2021:139).

Chartijos 50 straipsnis turi esant tokiai situacijai, kuri, pvz., susiklostė pagrindinėje byloje ir kuri nėra išimtinai susijusi su konkurencijos teise, tačiau taip pat neatitinka Sprendimo *Menci* scenarijaus dėl vienos (tikros) baudžiamosios procedūros nebuvimo?

96. Manau, kad tokia situacija yra nepagrįsta.

97. Vis dėlto pripažįstu kad ši byla gali būti išspręsta nebandant kokiais nors būdais suvienodinti kriterijaus, kuris turi būti taikomas pagal Chartijos 50 straipsnį. *Menci* jurisprudencijoje nustatytas kriterijus galėtų būti praplėstas, kad apimtų ir situaciją, susidariusią pagrindinėje byloje, o Sprendime *Wilhelm / Toshiba* nustatyto kriterijaus taikymas galėtų būti atmestas.

98. Šioje byloje iš esmės nereikalaujama, kad visi pirma nurodyti sunkumai, įskaitant keblų klausimą, ar išlaikyti teisinio intereso konkurencijos teisėje kriterijų, ar jo atsisakyti, būtų išspręsti. Anksčiau teisinio intereso klausimas buvo aiškiai susijęs su konkrečia konkurencijos teisės vykdymo Europos Sąjungoje struktūra, kuri dabar nustatyta Reglamente Nr. 1/2003, o iki to laiko Reglamente Nr. 17. Todėl galima teigti, kad tiek, kiek pagrindinėje byloje konkurencijos teisės procedūra derinama su procedūra, nesusijusia su konkurencijos teise, teisinio intereso kriterijaus nereikalaujama taikyti, nes situacija nepatenka į konkretaus konkurencijos teisės vykdymo užtikrinimo Europos Sąjungoje klausimo taikymo sritį.

99. Vis dėlto šitaip susiaurinus Sprendimo *Wilhelm / Toshiba* logiką lieka neišspręstas klausimas, koks kriterijus taikomas pagrindinėje byloje? Žinoma, atsakymas į šį klausimą yra Sprendimas *Menci*. Tai yra Teisingumo Teismo didžiosios kolegijos nustatytas kriterijus, kuris, bent jau atsižvelgiant į jo formuluotę, atrodo visapusiškas. Panašu, kad jis apima visas situacijas, kurioms taikomas Chartijos 50 straipsnis. Todėl jį galima aiškiai patvirtinti kaip tinkamą (ir suvienodintą) *ne bis in idem* principo kriterijų pagal Chartijos 50 straipsnį.

100. Vis dėlto dėl kitame skirsnyje išvardytų priežasčių būtų protinga, kad Teisingumo Teismas vengtų tai daryti. Manau, kad Sprendimas *Menci* yra problemiškas.

2. Vienu Sprendimu *Menci* panaikinami visi kiti sprendimai?

101. Sprendimas *Menci* yra paradoksalus. Siekiant didesnės apsaugos pagal suformuotą EŽTT jurisprudenciją, nuostabą kelianti sprendimo pasekmė yra ta, kad juo neužtikrinama veiksminga asmeninė apsauga.

102. Pirmiausia pažymėtina, kad būtina pripažinti, jog dalis problemos iš pradžių kyla iš EŽTT nustatytos apibrėžties ir jo taikomo visuotinai žinomų Sprendimo *Engel* kriterijų⁸⁰, kuriais remdamasis EŽTT išplėtojo gana ekspansyvią viziją dėl to, kas yra „baudžiamoji“ byla⁸¹. Šis platus „baudžiamosios“ bylos koncepcijos aiškinimas buvo naudojamas EŽTT jurisdikcijai priskiriant nacionalines bylas, kurios kitu atveju nepatektų į EŽTK 6 straipsnio taikymo sritį dėl to, kad pagal nacionalinę teisę klasifikuojamos kaip administracinės bylos.

103. Vis dėlto išvada, kad tas pats sąlyginis požiūris, suformuotas nagrinėjamomis aplinkybėmis siekiant pasinaudoti jurisdikcija pagal EŽTK 6 straipsnio 1 dalį, turėtų būti automatiškai taikomas bet kuriai kitai EŽTK nustatytai „baudžiamosios teisės“ koncepcijai, nėra neišvengiama.

⁸⁰ 1976 m. lapkričio 23 d. EŽTT sprendimas *Engel ir kiti prieš Nyderlandus* (CE:ECHR:1976:1123JUD000510071, 82 punktas).

⁸¹ Žr., pvz., V. Franssen „La notion „pénale“: mot magique ou critère trompeur? Réflexions sur les distinctions entre le droit pénal et le droit quasi pénal“, D. Brach-Thiel (red.), *Existe-t-il encore un seul non bis in idem aujourd'hui?*, L'Harmattan, Paryžius, 2017, p. 57–91.

Tačiau EŽTT patvirtino, kad „Protokolo Nr. 7 4 straipsnį reikia aiškinti atsižvelgiant į bendruosius principus, susijusius su [EŽTK] 6 ir 7 straipsniuose vartojamais žodžiais „baudžiamasis kaltinimas“ ir „bausmė“⁸². Šis požiūris taip pat patvirtintas Sprendime *A ir B*⁸³.

104. Teisingumo Teismas vadovavosi šiomis gairėmis⁸⁴. Iš tiesų, atsižvelgiant į Chartijos 52 straipsnio 3 dalį, vargu ar buvo galima pasielgti kitaip. Tačiau šis pirminis sprendimas sukelia svarbių pasekmių paskesniai būtinam *idem* kriterijui. Kadangi įvairių administracinių procedūrų ir baudų, kurios laikomos baudžiamojo pobūdžio, sąrašas ilgėja, kartu didėja procedūrų ir sankcijų, dėl kurių reikia įvertinti *idem* aspektą, įvairovė. Taigi kažkuriame etape reikia imti rūšiuoti: arba apibrėžiant sąvokos „baudžiamasis“ turinį, arba apibrėžiant, kas laikoma *idem*, nebent būtų laikomasi požiūrio, kad į *ne bis in idem* principo suteikiamą apsaugą patenka bet kas.

105. Dabar atrodo, kad Sprendimo *Engel* kriterijai vargu ar gali būti peržiūrimi. Tačiau tai reiškia, kad, išskyrus atvejus, kai kas antra administracinė ir (arba) baudžiamoji procedūra, kurią reikia pradėti, yra nepriimtina, nepaisant įvairių tikslų arba uždavinių, kurių ja gali būti siekiama, *idem* apibrėžimas turi būti apibrėžtas siauriau. Kitu atveju, jeigu sąvokų *baudžiamasis* ir *idem* apibrėžtys yra per plačios, daugumoje valstybėms narėms būdingų paralelinių administracinių režimų bus susiduriama su rimtomis problemomis, susijusiomis su šių režimų įgyvendinimo užtikrinimu, jau neminint to fakto, kad paralelinės administracinės procedūros gali vykti visose valstybėse narėse arba ES lygmeniu.

106. Atsižvelgiant į tokią sudėtingą perspektyvą, atrodytų, kad Sprendimo *Menci* kriterijumi buvo siekiama numatyti alternatyvą. Iš tiesų Chartijos 50 straipsnio analizės pakeitimas Chartijos 52 straipsnio 1 dalies analize iš pirmo žvilgsnio gali būti subtilus būdas apeiti *idem* apibrėžties problemą Chartijos 50 straipsnio taikymo tikslais. Taip yra todėl, kad gana platų (taigi, ir apsauginio pobūdžio) *idem* aiškinimą atsveria galimybė riboti Chartijos 50 straipsnyje įtvirtintą teisę. Taip iš to išplaukiančia taisykle sukuriama pusiausvyra. Vis dėlto baiminuosi, kad, atlikus išsamesnį patikrinimą, atsiras daugiau problemų, palyginti su tokios taisyklės siūlomais sprendimais.

107. Visų pirma ir svarbiausia, bent jau mano manymu, pagrindinis Chartijos 50 straipsnio tikslas yra apsaugoti asmenį nuo antros procedūros. Chartijos 50 straipsnis yra kliūtis. Teisingai taikomas jis padeda užkirsti kelią *net pradėti* kitą procedūrą⁸⁵. Tokia kliūtis turi būti apibrėžta *ex ante* ir tapti norma.

108. Vis dėlto pagal Sprendimo *Menci* kriterijų⁸⁶ taip yra tik tuo atveju, kai antra byla jau užbaigta, taigi bus įmanoma patikrinti, ar įvykdytos kai kurios kriterijaus sąlygos ir antra procedūra yra teisėta. Gali būti įmanoma sustabdyti kai kurias „antras“ procedūras, kad jos nebūtų tęsiamos, dėl to, kad nėra bendrojo intereso tikslo arba dėl to, kad nesiekama papildomų tikslų. Tačiau jeigu šie reikalavimai įvykdomi, taikomo ribojimo proporcingumas priklauso nuo sąlygų, kuriomis bus vykdoma antra procedūra, įskaitant sankcijos nustatymą.

⁸² Žr., pvz., 2011 m. spalio 18 d. EŽTT sprendimą *Tomasović prieš Kroatiją* (CE:ECHR:2011:1018JUD005378509, 19 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

⁸³ 2016 m. lapkričio 15 d. EŽTT sprendimas *A ir B prieš Norvegiją* (CE:ECHR:2016:1115JUD002413011, 105–107 punktai).

⁸⁴ Teisingumo Teismas *Engel* kriterijams pritarė 2012 m. birželio 5 d. Sprendime *Bonda* (C-489/10, EU:C:2012:319, 37 punktas) ir paskesniame 2013 m. vasario 26 d. Sprendime *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105).

⁸⁵ Teisingumo Teismas neseniai buvo pasirengęs tą aspektą plėtoti tiek, kad užkirstų kelią paprasčiausiam laikinam areštui, atsižvelgiant į patikrinimą, ar asmuo gali būti išduotas, kad antra baudžiamoji byla būtų pradėta trečiojoje šalyje; žr. 2021 m. gegužės 12 d. Sprendimą *Bundesrepublik Deutschland (Interpol red notice)* (C-505/19, EU:C:2021:376, 72–82 punktai).

⁸⁶ Atsižvelgiant į jo pavienius etapus, aprašytus šios išvados 79–83 punktus.

109. Kitaip tariant, *ne bis in idem* principo taikymas nebegrindžiamas *ex ante pagal normą* apibrėžtu kriterijumi. Vietoj to principas tampa *ex post taisomuoju* kriterijumi, kuris gali būti arba nebūti taikomas atsižvelgiant į aplinkybes ir tikslaus skirtų sankcijų dydį. Tai neapsaugo nuo dvigubo pavojaus. Tai paprasčiausia *ex post* apsauga nuo neproporcingų bendrų arba apibendrintų sankcijų.

110. Antra, šiuo atveju man kyla klausimas, kaip tokiu būdu suformuotas *ne bis in idem* principas gali padėti toliau apsaugoti pačią Chartijos 50 straipsnyje įtvirtintos teisės esmę. Būtent Sprendime *Menci*⁸⁷ pateiktu paaiškinimu klausimas išsamiau neaptariamas. Savo sprendime Teisingumo Teismas paprasčiausiai aksiomatiškai pareiškė, kad nagrinėjami teisės aktai „nekeičia Chartijos 50 straipsnio esmės, <...> ir <...> teisės aktais leidžiamas kumuliatyvus persekiojimo ir sankcijų taikymas tik *tam tikromis konkrečiomis aplinkybėmis*“⁸⁸. Man atrodo, kad pareiškimas yra labiau susijęs su nagrinėjamo apribojimo teisėtumo sąlyga („numatyta įstatyme“). Dėl atitinkamų teisių esmės man sunku suprasti, kaip *ne bis in idem* principo esmė apsaugoma aiškiu ir suprantamu pareiškimu nacionalinėje teisėje, susijusiu su tuo, kad bus pradėta antra procedūra⁸⁹.

111. Trečia, kriterijai, kurie skirti ne *ex ante* apsaugai, bet veikiau *ex post* korekcijai, turi būti *papildomi*⁹⁰. Visų pirma su proporcingumu susiję aspektai, atrodo, yra ypač priklausomi nuo aplinkybių, įskaitant nustatytą, bet ne visada reikalaujamą procedūrų koordinavimą ir mechanizmo, kuriuo nustatomas konkretus sankcijos dydis, apibūdinimą, kuriame išdėstomi įvairūs elementai, tačiau neapibrėžiant jokio bendrojo kriterijaus.

112. Ir vėl toks atsitiktinis apsaugos, kuri turi būti vienoda visų asmenų atžvilgiu, papildomų aplinkybių sutapimas kelia nuostabą. Iš tiesų procedūros, kuriose dalyvauja labai panašioje padėtyje esantys du asmenys ir kurias taiko tos pačios valdžios institucijos, galėtų būti vertinamos gana skirtingai, atsižvelgiant į tai, koku greičiu valdžios institucijos nagrinėja bylą, arba į baudos apskaičiavimo būdą.

113. Ketvirta, faktinis asmens apsaugos, suteiktos Sprendime *Menci*, lygis atrodo veikiau žemas. Teisės, kuri turi būti apsaugota antroje baudžiamojame byloje dėl tos pačios nusikalstamos veikos, esmė laikoma išsaugota paprasčiausiai dėl to, kad kaltinamasis galėjo numatyti, kad jo atžvilgiu bus vykdomas baudžiamasis persekiojimas antrą kartą⁹¹. Laikoma, kad papildomų tikslų siekiama remiantis paprasčiausiai tuo, kad baudžiamasis persekiojimas, palyginti su patraukimu administracinėn atsakomybėn, apima tik „sunkius“ pažeidimus, kartu aiškiai siekiant iš esmės to paties tikslo⁹². Galbūt galima teigti, kad įvairūs paraleliniai režimai iš tiesų gali atitikti tokį kriterijų ir nesukelti didelių problemų.

⁸⁷ Šis aspektas neanalizuojamas 2018 m. kovo 20 d. Sprendime *Di Puma ir Zecca* (C-596/16 ir C-597/16, EU:C:2018:192).

⁸⁸ Išskirta mano. Žr. 2018 m. kovo 20 d. sprendimus *Menci* (C-524/15, EU:C:2018:197, 43 punktas) ir *Garlsson Real Estate ir kt.* (C-537/16, EU:C:2018:193, 45 punktas).

⁸⁹ Panašiai į generalinio advokato M. Campos Sánchez-Bordona išvadą, pateiktą byloje *Menci* (C-524/15, EU:C:2017:667, 82 punktas).

⁹⁰ Įdomu tai, kad įvairiuose kituose teisės aktuose, be kita ko, susijusiuose su SESV 325 straipsniu, Teisingumo Teismas ne kartą pabrėžė, kad ES teisės nuostatos *taikymo sritis* turi būti vertinama pagal normą ir *ex ante*, atsižvelgiant į tam tikrų rūšių nacionalines bylas. Ši taikymo sritis negali priklausyti nuo atitinkamos bylos *ex post* rezultatų. Diskusiją, įskaitant papildomas nuorodas šiuo klausimu, galima rasti mano išvadoje, pateiktoje sujungtose bylose *Ministerul Public – Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – Direcția Națională Anticorupție ir kt.* (C-357/19 ir C-547/19, EU:C:2021:170, 109–115 punktai).

⁹¹ Šios išvados 80 punktas

⁹² Šios išvados 81 punktas

114. Penkta, Sprendime *Menci* reikalaujama, kad dubliavimas apimtų tik tai, kas yra griežtai būtina siekiant bendrojo intereso tikslo. Konkrečiau kalbant, turėtų būti parengtos taisyklės, kuriomis užtikrinamas nacionalinių procedūrų koordinavimas, siekiant iki griežto būtinumo laipsnio atitinkamų asmenų atžvilgiu sumažinti papildomą nepalankią padėtį, susijusią su procedūrų dubliavimu. Iš tiesų galima manyti, kad šis pasiūlymas yra logiškas ir patrauklus, jei būtų pateiktas baudžiamojoje procedūroje ir vienoje valstybėje narėje⁹³.

115. Vis dėlto, jeigu atitinkamų procedūrų derinys apima keletą paralelinių administracinių režimų ir, visų pirma, daugiau nei vieną valstybę narę arba valstybių narių ar Europos Sąjungos institucijų, tuomet pasiūlymai dėl vienos sistemos galėtų atrodyti panašūs į iliuzijas ir tapti mokslinės fantastikos dalyku.

116. Dėl papildomumo (arba veikiau realumo aspekto) pažymėtina, kad integruotą konkurencijos teisės tinklą, kurį sudaro Komisija ir NKI, pavyko sukurti per keletą dešimtmečių. Taigi, nepaisant taikytinų taisyklių tapatumo ir įsigaliojusio Reglamento Nr. 1/2003, išlieka daugybė neatsakytų su praktiniu vykdymo užtikrinimu susijusių klausimų⁹⁴. Kitos paralelinės sprendimo priėmimo sistemos, pvz., neseniai BDAR⁹⁵ nustatytas „vieno langelio“ principas, atrodo, turi rimtų pradinių problemų, susijusių su kompetencijos paskirstymu⁹⁶. Jeigu taip dabar yra specialiuose ir aiškiai reguliuojamuose Europos Sąjungos tinkluose, nėra tiesiogiai aišku, kaip būtų galima pagrįstai tikėtis pasiekti būtiną koordinavimo lygį įvairiose teisės srityse, įvairiose įstaigose ir įvairiose valstybėse narėse.

117. Apibendrinant pažymėtina, kad visi šie aspektai, vertinami kartu, nepadeda susidaryti patenkinamo bendro vaizdo, apie kurį kalbėta šio skirsnio pradžioje. Siekdamas galbūt atkurti tam tikrą pusiausvyrą Teisingumo Teismas byloje *Menci* nusprendė remtis Chartijos 52 straipsnio 1 dalimi ir teisių apribojimu. Tačiau tai darydamas jis paradoksaliai atsidūrė situacijoje, kurioje buvo prarasta Chartijos 50 straipsnio esmė.

C. Siūlomas sprendimas

118. Ankstesniame skirsnyje išdėstęs problemas, kurios kyla dėl dabartinio režimo, dabar pradėsiu apibendrinti aspektus, kurie turėtų būti būdingi tinkamesniam požiūriui (1). Paskui aptarsiu saugomo visuomeninio ar teisinio intereso klausimą (2) ir tuomet išdėstysiu galimą bendrą *ne bis in idem* kriterijų pagal Chartijos 50 straipsnį (3). Paskui išsamiau apibūdinsiu tokio kriterijaus veikimą, pateikdamas įvairių pavyzdžių (4). Galiausiai pereisiu prie šios bylos ir kriterijaus, kurį pateiksiu, taikymo klausimų (5).

⁹³ Kai tokie pasiūlymai iš pradžių buvo pateikti EŽTK kontekste, žr. 1998 m. liepos 30 d. EŽTT sprendimą *Oliveira prieš Šveicariją* (CE:ECHR:1998:0730JUD002571194, 27 punktas) ir neseniai priimtą 2016 m. lapkričio 15 d. EŽTT sprendimą *A ir B prieš Norvegiją* (CE:ECHR:2016:1115JUD002413011, 130 punktas).

⁹⁴ Žr., pvz., mano išvadą, pateiktą paralelinėje byloje *Nordzucker*.

⁹⁵ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas), OL L 119, 2016, p. 1 (toliau – BDAR).

⁹⁶ Kaip neseniai įrodyta 2021 m. birželio 15 d. Sprendime *Facebook Ireland ir kt.* (C-645/19, EU:C:2021:483).

1. Aspektai

119. Pirma, apsaugos pagal Chartijos 50 straipsnį taikymo sritį būtina vertinti *ex ante*. Norminė ES teisės akto nuostatos taikymo sritis ir ypač pagrindinė teisė negali priklausyti nuo neužtikrintų, taigi, ir nenumatomų atitinkamos procedūros aplinkybių arba rezultatų. Tuo atveju, kai Chartijos 50 straipsnio taikymas yra apibrėžtas *ex ante*, *ne bis in idem* principas gali padėti užtikrinti, kad nebus pradėta jokios antros procedūros, ir prireikus užkirsti kelią net jos pradžiai.

120. Antra, pagal Chartijos 52 straipsnio 3 dalį Chartijos 50 straipsniu suteikiamos apsaugos lygis negali būti mažesnis, palyginti su apsaugos lygiu, kuris numatytas EŽTK Protokolo Nr. 7 4 straipsnyje. Mano manymu, tai nebūtinai reiškia, kad kriterijus, sukurtas tokiam suderinamam rezultatui pasiekti, turi būti identiškas. Tai yra *a fortiori* tais atvejais, kai kriterijus turi būti pritaikytas prie atitinkamos sistemos ypatumų. Teisingumo Teismo užduotis – pateikti *ex ante* gaires nacionaliniams teismams, kaip taikyti ES teisę. Tai bent jau prejudicine tvarka nereiškia užduoties *ex post* nustatyti, ar atitinkamu atveju pasirašančioji šalis pažeidė Konvenciją.

121. Trečia, kriterijus, kartu darant prielaidą, kad jis iš esmės grindžiamas „baudžiamojo“ pobūdžio aspektais⁹⁷, turi padėti užtikrinti, kad jį taikant nebūtų pasiekti nepagrįsti rezultatai konkrečioje Europos Sąjungos teisinėje aplinkoje. Bendrą kriterijų pagal Chartijos 50 straipsnį turi būti įmanoma taikyti ne tik vienoje valstybėje narėje, bet ir, veikiau svarbiausia, visoje Europos Sąjungoje horizontaliuoju (valstybėse narėse) ir vertikalioju lygmenimis (valstybėse narėse ir Sąjungoje). Toje sudėtingoje srityje būtina atkurti pagrįstą pusiausvyrą tarp veiksmingos asmens teisių apsaugos ir teisėtų valstybių narių arba Europos Sąjungos interesų imtis veikų, kuriomis pažeidžiami įvairūs saugomi visuomeniniai interesai, baudžiamojo persekiojimo.

122. Galiausiai dėl visų situacijų, kurioms ES teisė taikoma pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį ir kurioms taikomas Chartijos 50 straipsnis, turi būti taikomas ir tas pats kriterijus, bent jau pagal 50 straipsnį, kai šis taikomas atskirai. Šiuo klausimu iš tiesų sutinku su teiginiu, kad „*ne bis in idem*“ principas turi didelę reikšmę kaip pagrindinis Sąjungos teisės principas, kuriam suteikiamas pagrindinės teisės statusas, todėl jo turinys negali iš esmės skirtis pagal tai, apie kokią teisės sritį kalbama“⁹⁸. Žinoma, tai neužkerta kelio galimybei ES teisėje galioti konkretiems režimams, kuriais suteikiamas aukštesnis apsaugos lygis. Tačiau tais atvejais, kai Chartija taikoma, numatytasis kriterijus pagal jos 50 straipsnį turi būti tas pats.

2. Kintamumas

123. Geriausia pradėti nuo teksto. Chartijos 50 straipsnyje, kurio pavadinimas „Teisė nebūti du kartus teisiamam ar baudžiamam už tą pačią *nusikalstamą veiką*“ nurodyta, kad „niekas negali būti antrą kartą teisiamas ar baudžiamas už *nusikalstamą veiką*, dėl kurios Sąjungoje jis jau buvo galutinai išteisintas ar nuteistas pagal įstatymą“⁹⁹.

⁹⁷ Šios išvados 102–105 punktai.

⁹⁸ Generalinės advokatės J. Kokott išvada, pateikta byloje *Toshiba Corporation ir kt.* (C-17/10, EU:C:2011:552, 117 punktas).

⁹⁹ Išskirta mano.

124. Ši formuluotė skiriasi nuo KĮŠS 54 straipsnio, kuriame vartojamas terminas „veiksmi“. Jame nustatyta, kad „asmuo, kurio teismo procesas vienoje Susitariančiojoje Šalyje yra galutinai baigtas, už tas pačias veikas negali būti persekiojamas kitoje Susitariančiojoje Šalyje, jeigu apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo atveju bausmė jau įvykdyta, faktiškai vykdoma arba pagal nuosprendį priėmusios Susitariančiosios Šalies įstatymus neb gali būti vykdoma“¹⁰⁰.

125. „Nusikalstama veika“ nėra „veiksmas“. Žodis „nusikalstama veika“ turi platesnę reikšmę. Ji paprastai reiškia ne tik atitinkamas faktines aplinkybes, bet ir tam tikro tipinio elgesio arba bent jau tokio elgesio neigiamų pasekmių ar poveikio interesams, kuriuos, visuomenės manymu, buvo verta apsaugoti, teisinį kvalifikavimą.

126. Jeigu atskiras elgesys daro poveikį skirtingiems saugomiems teisiniams arba visuomeniniams interesams, tai dažnai reiškia keletą skirtingų daromų nusikalstamų veikų (ideali sutaptis). Susijusi sankcija dažniausiai ir priklausomai nuo nacionalinės teisinės sistemos apibrėžiama remiantis konkrečiais principais, kurių esmę sudaro tai, kad padarytos nusikalstamos veikos vertinamos integruotai¹⁰¹.

127. Paprastai tai yra neįmanoma, kai padarytos nusikalstamos veikos susijusios su skirtingomis teisės sritimis, kurių kiekvieną tebekontroliuoja atskira reguliavimo institucija. Nurodant, kad šiomis aplinkybėmis antra procedūra visada tampa nepriimtina, nes yra susijusi su tomis pačiomis faktinėmis aplinkybėmis, faktiškai panaikinama galimybė paraleliai ginti skirtingus teisinius interesus.

128. Taigi, siekiant daryti skirtumą, anksčiau ar vėliau logiškai prieinama prie saugomo visuomeninio ar teisinio intereso klausimo, susijusio su nagrinėjamomis situacijomis. Įdomu matyti tai, kad net tais atvejais, kai laikomasi *idem factum* požiūrio, saugomo teisinio intereso koncepcija iš tiesų niekada neišnyko. Kaip ir mažas chameleonas, jis paprasčiausiai pakeitė spalvą, prisitaikydamas prie skirtingų lazdelių ar šakelių, ant kurių buvo formuojama konkreti jurisprudencija atitinkamu metu.

129. Vienintelė ES teisės sritis, kurioje iš tikrųjų išnyksta saugomo teisinio intereso koncepcija, yra susijusi su KĮŠS 54 straipsniu ir Pagrindų sprendimu 2002/584. Priešingai, konkurencijos teisėje saugomo teisinio intereso reikšmė visada buvo patvirtinta. Net ir generaliniai advokatai, kurie siūlė atsisakyti teisinio intereso kaip atskiro kriterijaus, galiausiai jo turinį iš dalies sutapatino su plačiai apibrėžtu „faktinių aplinkybių tapatumu“¹⁰². Panašiai *Menci* diskusija dėl saugomų teisinių interesų buvo paprasčiausiai priskirta prie įvairių bendrojo intereso uždavinių ir su jais susijusių papildomų tikslų kategorijos¹⁰³.

130. Tačiau, remiantis EŽTT jurisprudencija, saugomo teisinio intereso koncepcijai tampa būdingi tikri kintantys ypatumai. Pirma, laikotarpiu iki Sprendimo *Zolotukhin* atrodė, kad skirtingi ginami teisiniai interesai yra *idem* apibrėžties sudedamoji dalis bent jau daugeliu atvejų. Tai ypač gerai atsispindi EŽTT jurisprudencijoje, susijusioje su pareiškėjais, kurie sukėlė

¹⁰⁰ Išskirta mano.

¹⁰¹ Taip pat žr. generalinio advokato M. Campos Sánchez-Bordona išvadą, pateiktą byloje *Menci* (C-524/15, EU:C:2017:667, 91 punktas ir 79 išnaša).

¹⁰² Jau aptartame sprendime *Toshiba* (47 punktas) mano iškili kolegė, generalinė advokatė J. Kokott konceptualiai pašalino teisinį interesą iš *idem* sąvokos. Reikšmę turi tik faktinių aplinkybių visuma. Paskui ji vis dėlto toliau dėstė argumentus, kad įtrauktų (neigiamas) kartelio ir antikonkurencines pasekmes, kurios atsirado atsižvelgiant į bylos aplinkybes. Tačiau jeigu neigiamos (socialinės) pasekmės (saugomiems teisiniams interesams) yra įtrauktos į faktines aplinkybes, ar saugomo teisinio intereso vientisumas iš tikrųjų išnyko bendrame kontekste?

¹⁰³ Šios išvados 81 punktas

transporto priemonių avarijas, už kurias jiems buvo skirtos baudžiamosios ir administracinės sankcijos, įskaitant administracinę sankciją, kurią taikant buvo atimti jų vairuotojų pažymėjimai. EŽTT pripažino tokio derinio galimybę, nepaisant to, kad vairuotojo pažymėjimo atėmimas daugeliu atvejų buvo kvalifikuojamas kaip *Engel* baudžiamojo pobūdžio¹⁰⁴. Antra, Sprendime *Zolotukhin* iš tiesų buvo paneigta skirtingo teisinio intereso reikšmė. Trečia, vis dėlto po kelerių metų Sprendime *A ir B* saugomo teisinio intereso skirtumas *de facto* buvo nustatytas dar kartą. Šį kartą, kaip, be kita ko, Teisingumo Teismas pažymėjo Sprendime *Menci*, tai virto argumentais, susijusiais su papildomais tikslais, kurių buvo siekiama abiejose nagrinėjamosiose bylose taikomais teisės aktais. Tačiau, kitaip nei Teisingumo Teismas nustatė Sprendime *Menci*, ir tai koncepciniu požiūriu šiek tiek kelia nuostabą, klausimai, ar „skirtingose bylose siekiama papildomų tikslų, taigi, ar nagrinėjami <...> skirtingi atitinkamo socialinio netinkamo elgesio aspektai“, staiga buvo iš naujo iškelti vertinant *bis* kriterijų, įskaitant klausimą, ar yra (arba nėra) pakankamas esminis ryšys¹⁰⁵.

131. Nemanau, kad visa tai yra sutapimas. Kai sprendimas leisti pradėti antrą procedūrą dėl tų pačių veiksmų priimamas siekiant atsižvelgti į raginimus sukurti didesnę teisinę erdvę teisės aktų įgyvendinimui arba paprasčiausiai pripažinti tikrovę, kad visos procedūros, nesvarbu, ar jos vyksta toje pačioje valstybėje narėje, ar *a fortiori* keliose valstybėse narėse, vargu ar bus atskiros bylos, papildomiems tikslams skiriamas dėmesys tampa vienintele prieinama priemone atskirti vieną ar daugiau procedūrų. Kadangi sąlygos, susijusios su proporcingumu, aiškiai priklauso nuo kiekvienos bylos konkrečių aplinkybių, mano manymu, siekiamų papildomų tikslų koncepcija tampa esminiu bet kurios norminės analizės aspektu. Tačiau jau nurodyta, tas aspektas paprasčiausiai yra kitas būdas tai pačiai minčiai aprašyti, kaip numatyta pagal saugomo teisinio intereso koncepciją.

3. Kriterijus

132. Dėl visų šių priežasčių mano pasiūlymas yra pakankamai paprastas. Siūlau išnagrinėti saugomą teisinį interesą, taigi, ir siekiamą tikslą, t. y. su *idem* susijusios analizės dalį. Remiantis būtent ta viena aplinkybe, galima pagal normą aiškiai ir iš anksto nuspręsti, kodėl atitinkamas elgesys nagrinėjamas paralelinėje arba paskesnėje byloje, ir ji sudaro sąlygas nustatyti, ar tas pats įtariamasis pažeidėjas dar kartą yra nubaudžiamas dėl tų pačių priežasčių. Išskyrus atvejus, kai išsamesnė analizė parodo, kad abiem teisinėmis sistemomis saugomi nagrinėjami teisiniai interesai yra tie patys, juos reikėtų leisti ginti paraleliai, užuot vieną jų *de facto* išbraukus taikant *Engel* kriterijus ir platesnę *idem* koncepciją.

133. Taigi *idem* vertinimas pagal Chartijos 50 straipsnį turėtų būti grindžiamas *trejopu tapatumu*, t. y. pažeidėjo, atitinkamų faktinių aplinkybių ir saugomo teisinio intereso.

134. Pirma, su pažeidėjo tapatumu susijusi sąlyga yra gana aiški ir bet kuriuo atveju šioje byloje neginčijama.

¹⁰⁴ 2005 m. gruodžio 13 d. Sprendimas *Nilsson prieš Švediją* (CE:ECHR:2005:1213DEC007366101, p. 10 ir 11). Tačiau priešingai nustatyta 1999 m. spalio 28 d. EŽTT sprendime *Escoubet prieš Belgiją* (CE:ECHR:1999:1028JUD002678095, 38 punktą).

¹⁰⁵ 2016 m. lapkričio 15 d. EŽTT sprendimas *A ir B prieš Norvegiją* (CE:ECHR:2016:1115JUD002413011, 131 ir 132 punktai).

135. Antra, dėl atitinkamų faktinių aplinkybių norėčiau pažymėti, kad tai, ko iš tiesų reikalaujama, yra jų *tapatumas*, o ne paprasčiausias „panašumas“. Tai, savaime suprantama, yra susiję su tuo, kad gali atsitikti taip, jog paskesnė procedūra bus susijusi tik su dalimi faktinių aplinkybių (laiko, esminių), į kurias buvo atsižvelgta ankstesnėje procedūroje. Tačiau svarbiausia yra tai, kad tiek, kiek abu faktinių aplinkybių rinkiniai iš tiesų sutampa, turi būti to sutapimo tapatumas.

136. Trečia, kas yra saugomas teisinis interesas? Tai yra visuomeninis gėris arba socialinė vertybė, kurią atitinkamoje teisinėje sistemoje arba jos dalyje siekiama apsaugoti arba išlaikyti. Tam gėriui arba vertybei pakenkia arba ją pažeidžia būtent nagrinėjama nusikalstama veika.

137. Skirtumas tarp įvairių saugomų teisinių interesų gana konkrečiu lygmeniu yra nusistovėjęs baudžiamosioje arba administracinėje teisėje. Šiuo atveju nacionaliniame kodekse paprastai bus išvardyti interesai ar vertybės, kurias pažeidžia kiekviena nusikalstama veika (nusikaltimai gyvybei, nuosavybei, kūno neliečiamumui arba nusikaltimai prieš valstybę ir pan.). Šis atskyrimas iš tiesų gali tapti daug sudėtingesnis įvairiose paralelinėse viešojo administravimo srityse ir kai jis nagrinėjamas įvairiose nacionalinėse jurisdikcijose ir reguliavimo srityse.

138. Vis tiek galima pažymėti, kad saugomas teisinis interesas *nėra* tapatus objektyviajai nusikalstamos veikos daliai, kaip apibrėžta nacionalinėje teisėje. Tai tik vienas jos aspektas, kuris apibrėžtas abstrakčiau. Teisinio intereso arba vertybės, kuri turi būti saugoma kriminalizuojant tam tikrus veiksmus nacionalinėje teisėje, identifikavimas yra savaiminis atspirties taškas. Tačiau šis identifikavimas jokiais būdais nėra lemiamas.

139. Saugomo teisinio intereso apibrėžimas taikant Chartijos 50 straipsnį gali neatitikti nacionalinių standartų ir nacionalinių teisinių ypatumų. Praktiniu požiūriu valstybė narė negali nepaisyti *ne bis in idem* principo, savo nacionalinėje teisės sistemoje paprasčiausiai nustatydama veikiau neįprastas nusikalstamas veikas. Tokiose situacijose taikant *ne bis in idem* principą turi būti pakartotinai ir laikantis tinkamo abstrakcijos lygio įvardytas faktiškai saugomas teisinis interesas, atsižvelgiant į padarytą įtariamą nusikalstamą veiką. Tam tikra prasme tos pastangos yra panašios į dvigubo baudžiamumo vertinimą įvairiose teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose sistemose. Lygiai taip pat šiuo atžvilgiu tikslus aprašymas ir faktinės aplinkybės turi būti „atskirtos“ nuo konkretaus nacionalinio teisės aktų konteksto¹⁰⁶.

140. Galima pasiremti nusikaltimų kitų asmenų gyvybei ir kūno neliečiamybei pavyzdžiu. Jeigu smurtinis išpuolis prieš kitą asmenį sukelia jo mirtį, siekiant nustatyti saugomą teisinį interesą nesvarbu, ar atitinkamoje nacionalinėje teisėje šis veiksmas apibrėžiamas atsižvelgiant į konkrečias faktines aplinkybes, pvz., žmogžudystę, netyčinį nužudymą, ar vien į rimtą kūno sužalojimą, dėl kurio asmuo miršta. Pagrindinis aspektas yra tas, kad padarydamas vieną smurtinį veiksmą prieš kitą žmogų (veiksmo tapatumas) tas pats nusikaltėlis (nusikaltėlio tapatumas) pakenkė tos pačios rūšies saugomam teisiniam interesui, būtent kurio nors kito asmens gyvybei ir kūno vientisumui (saugomo teisinio intereso tapatumas).

141. Dėl šio pavyzdžio reikia pateikti galutinę pastabą. Konkrečia taisykle saugomo teisinio intereso koncepcija ir tikslas, kurio siekiama ta taisykle, praktiniu požiūriu gali būti abipusiškai tranzityvūs. Tai yra du aspektai, susiję su tuo pačiu klausimu, t. y. atitinkamos taisyklės objektu ir tikslu.

¹⁰⁶ Dėl faktinio pavyzdžio ir išsamios diskusijos žr. mano išvadą, pateiktą byloje *Grundza* (C-289/15, EU:C:2016:622).

4. Pavyzdžiai

142. Ką tik pasiūlytas *idem* aiškinimas ir įgyvendinimas taikant Chartijos 50 straipsnį gali būti pavaizduotas pateikiant šiuos tris pavyzdžius.

143. Pirma, vienas iš scenarijų gali būti susijęs su dviem baudžiamosiomis procedūromis dviejose skirtingose valstybėse narėse dėl tos pačios nusikalstamos veikos, tačiau jų teritoriniai aspektai arba poveikis gali pasireikšti keliose valstybėse. Būtų galima remtis *van Esbroeck* scenarijumi. Tačiau susiklosčius tokiam scenarijui (neteisetų narkotinių medžiagų išvežimas iš vienos valstybės netrukus jas įvežant į kitą, tikriausiai atliekant tą patį veiksmą), būtų galima teigti, kad saugomas teisinis interesas skiriant bausmę už tą patį veiksmą dviejose valstybėse faktiškai yra vienodas: visuomenės ir jos sveikatos apsauga nuo narkotinių medžiagų. Todėl, nors tokie scenarijai toli gražu nėra nereikšmingi, faktinis saugomų teisinių interesų tapatumas abiejose procedūrose panaikintų galimybę vėliau vykdyti baudžiamąjį persekiojimą už tą patį veiksmą kitoje valstybėje narėje.

144. Antra, taip pat yra Sprendimo *Menci* scenarijus. Jis yra susijęs su baudžiamosios procedūros ir administracinės procedūros, vykstančių toje pačioje valstybėje narėje, deriniu, kai tokiu atveju *Engel* kriterijai transformuojami į dviejų baudžiamųjų procedūrų derinį. Antrą procedūrą būtų galima leisti pradėti, jeigu taikomu teisės aktu apsaugomas kitas teisinis interesas, pvz., veiksmingas mokesčių surinkimas ir susigrąžinimas administracinėje procedūroje ir bausmės už nusikaltimo padarymą viešiesiems finansams skyrimas.

145. Vis dėlto koncepcinė problema esant tokiems scenarijams, pvz., PVM atveju, yra vadinamojo „administracinių bausmių pertekliaus“ buvimas. Taip atsitinka tuo atveju, kai (mokesčių) administratorius ne tik reikalauja nesumokėtų sumų, prie kurių gali būti priskaičiuoti delspinigiai, bet nustato papildomą baudą (būtent bauda, mokestinė sankcija ir pan.). Būtent dėl šio pertekliaus administracinė procedūra pagal Sprendimo *Engel* kriterijus paprastai tampa „baudžiamąjo“ pobūdžio.

146. Paskesnės bylos, kuriose susidaro toks „perteklius“, buvo laikomos nekeliančiomis problemų Sprendime *Menci*, tačiau pripažintos nepriimtiniomis sprendimuose *Garlsson* ir *Di Puma*. Tokiais atvejais siekiamų tikslų ir saugomų teisinių interesų atskyrimas nebus lengva užduotis. Tiek, kiek atitinkama administracine taisykle siekiama ne tik gauti nesumokėtą mokėjimą (įskaitant galimus delspinigių), bet ir nustatyti baudžiamąjį pobūdžio baudą, atitinkamų baudžiamųjų ir administracinių taisyklių taikymo sritis gali sutapti, kai kalbama apie siekiamus tikslus.

147. Ši mintis, atrodo, gerai apibūdinta Sprendime *Menci*. Tame sprendime Teisingumo Teismas pripažino paskesnės baudžiamosios procedūros teisėtumą. Nustatęs, kad nagrinėjamų administracinių ir baudžiamųjų taisyklių deriniu siekiama bendrojo intereso tikslo, būtent surinkti PVM, Teisingumo Teismas toliau paaiškino, kad „kumuliatyvus persekiojimo ir baudžiamąjo pobūdžio sankcijų taikymas gali būti pateisinamas, kai tokie persekiojimai ir tokios sankcijos <...> turi papildomų tikslų, kurie tam tikrais atvejais yra susiję su kitais tos pačios nagrinėjamos nusikalstamos veikos aspektais <...>“¹⁰⁷. Nors Teisingumo Teismas paliko šį klausimą išspręsti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, jis taip pat pridūrė, kad „valstybės narės teisėtai gali siekti, viena vertus, atgrasyti nuo <...> pažeidimų ir bausti už juos [skirdamos]

¹⁰⁷ 2018 m. kovo 20 d. Sprendimas *Menci* (C-524/15, EU:C:2018:197, 44 punktas).

nustatytas fiksuoto dydžio administracinės sankcijos, ir, kita vertus, atgrasyti nuo sunkių šių taisyklių pažeidimų, kurie ypač kenksmingi visuomenei ir kurie pagrindžia griežtesnių baudžiamųjų sankcijų taikymą, ir bausti už juos“¹⁰⁸.

148. Kita vertus, Sprendime *Garlsson* Teisingumo Teismas pažymėjo, kad administracinės bylos pradėjimas *po to*, kai buvo priimtas nuosprendis baudžiamajoje byloje, „viršija tai, kas griežtai būtina siekiant įgyvendinti <...> tikslą“, susijusį su Europos Sąjungos finansinių rinkų vientisumu ir visuomenės pasitikėjimu finansinėmis priemonėmis¹⁰⁹. Panašūs argumentai, kuriuose atkreiptas dėmesys į bausmės veiksmingumą, buvo naudojami Sprendime *Di Puma*, susijusiame su išteisinimu ankstesnėje baudžiamajoje byloje ir paskesne administracine byla, pradėta dėl tų pačių prekybos pasinaudojant viešai neatskleista informacija veiksmų¹¹⁰.

149. Ar tai būtų susiję su Chartijos 52 straipsnio 1 dalimi, ar apsaugos taikymo sritimi pagal Chartijos 50 straipsnį, abiem scenarijais svarbiausias yra saugomų teisinių interesų skirtumas arba siekiami papildomi tikslai. Mano manymu, vienintelis konceptualus skirtumas, kurį iš tiesų galima daryti, yra susijęs su skirtingais tikslais ir motyvais (taigi, ir teisiniais interesais), kurių, viena vertus, siekiama susigrąžinant mokėtinus pinigus ir, kita vertus, skiriant bausmę ir atgrasant. Tačiau tuo atveju, kai mokesčių ir (arba) administracinėse procedūrose bausmės yra didesnės, palyginti su susigrąžinamomis sumomis, įskaitant delspinigius, arba kai baudžiamosiose bylose taip pat prašoma grąžinti mokėtinas sumas, tuomet koncepcinis skirtumas tarp abiejų bylų paprasčiausiai išnyksta ir, bent jau mano manymu, pradeda galioti draudimas kartoti bylą pagal *ne bis idem* principą.

150. Tokiomis aplinkybėmis, kurios, tikėtina, bus susijusios tik su viena ir ta pačia valstybe nare, taip pat yra visiškai pagrįsta prašyti, kad valstybė narė koordinuotų savo atitinkamas procedūras. Logiškai tikėtina, jog pirmiausia mokesčių administratorius ištirs mokesčių slėpimo atvejus ir dėl jų pradės baudžiamąjį persekiojimą. Jeigu nustatytas mokesčių slėpimas pasiekia tam tikrą sunkumo lygį arba viršutines ribas, tyrimo ir baudžiamajo persekiojimo pobūdis gali gerokai pasikeisti ir iš administracinio tyrimo pavirsti į baudžiamąjį tyrimą. Kiekviena valstybė narė privalo nustatyti tikslų abiejų procedūrų santykį, jei galiausiai tiek mokesčių administratorius, tiek baudžiamųjų bylų teismas negali už tą patį veiksma skirti bausmės, kuri dėl savo pobūdžio yra baudžiamoji.

151. Trečia, gali būti kad kitose valstybėse narėse bus pradėtos paralelinės arba paskesnės administracinės procedūros, kurių baudžiamasis pobūdis nustatomas remiantis Sprendimo *Engel* kriterijais. Šios situacijos Europos Sąjungoje gali susiklostyti pagal vieną ir tą patį reguliavimo režimą (kaip antai konkurenciją, duomenų apsaugą ir pan.), bet gali susiklostyti ir dėl tų pačių faktinių aplinkybių, taip pat esant skirtingoms valdžios institucijoms taikomoms norminėms sistemoms¹¹¹. Būtent tokiais atvejais kils klausimas dėl saugomo teisinio intereso tapatumo. Kita vertus, tokios situacijos praktiniu požiūriu dažnai gali būti netapačios faktinėms aplinkybėms, atsižvelgiant į nusikalstamos veikos teritorinį aspektą, kaip, pvz., konkurencijos teisės kontekste paaikškino generalinė advokatė J. Kokott savo išvadoje, pateiktoje byloje *Toshiba*¹¹², ir išsamiau paaikškinta mano išvadoje, pateiktoje paralelinėje byloje *Nordzucker*.

¹⁰⁸ Ten pat, 45 punktas.

¹⁰⁹ 2018 m. kovo 20 d. Sprendimas *Garlsson Real Estate ir kt.* (C-537/16, EU:C:2018:193, 46 ir 59 punktai).

¹¹⁰ 2018 m. kovo 20 d. Sprendimas *Di Puma ir Zecca* (C-596/16 ir C-597/16, EU:C:2018:192, 43 ir 44 punktai).

¹¹¹ Šiomis aplinkybėmis žr., pvz., dabar nagrinėjamą bylą *Facebook Inc. ir kt.* (C-252/21), kurioje, be kita ko, keliamas kitos nei įmonės pagrindinės buveinės vietos valstybės narės nacionalinės konkurencijos institucijos kompetencijos klausimas, kai ši kompetencija paprastai yra lemiamas veiksnys priskiriant ją nacionalinei duomenų apsaugos institucijai pagal BDAR.

¹¹² Generalinės advokatės J. Kokott išvada, pateikta byloje *Toshiba Corporation ir kt.* (C-17/10, EU:C:2011:552, 130–131 punktai).

5. Dabartinė byla

152. Ši byla susijusi su dviem administracinėmis procedūromis, kurios *a priori* kvalifikuojamas kaip *Engel* baudžiamosios procedūros, nagrinėjamos vienoje valstybėje narėje. Todėl tai atspindi scenarijų įvairovę ir trečiąjį scenarijų, kuris yra susijęs su ta pačia valstybe nare. Kita vertus, šią procedūrą galima vertinti kaip Sprendimo *Menci* scenarijaus atmainą: procedūra vyksta toje pačioje valstybėje narėje, tačiau susijusi su dviem baudžiamosiomis procedūromis, ir taip yra ne dėl jos nacionalinės originalios koncepcijos, bet dėl Sprendimo *Engel*.

153. Sektorinė byla IBPT buvo pagrįsta nacionalinės teisės aktu, kuriuo į nacionalinę teisę perkeliama Direktyva 97/67. Ta direktyva, kuria nustatomos nediskriminavimo ir skaidrumo prievolės, siekiama palapsniui nustatyti pašto paslaugų sektoriaus rinkos sąlygas. Konkurencijos byla buvo pradėta paskui. Ji buvo susijusi su draudimo piktnaudžiauti dominuojančia padėtimi įgyvendinimu, taip apsaugant laisvą konkurenciją.

154. Verta paminėti, kad EŽTT iš principo jau pripažino, kad piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi yra baudžiamąjį pobūdį nusikalstama veika taikant EŽTK 6 straipsnio baudžiamąjį aspektą¹¹³. Žinoma, pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją *ne bis in idem* principas iš esmės taikomas ES konkurencijos teisės srityje¹¹⁴.

155. Atrodo, kad toks vertinimas apskritai nebuvo atliktas dėl nusikalstamų veikų pašto paslaugų teikėjų nediskriminavimo ir skaidrumo prievolių reguliavimo srityje. Tačiau prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo ir visų įstojusių šalių pradinė prielaida, atrodo, yra ta, kad Sprendimo *Engel* kriterijai taip pat yra įvykdyti dėl tos nusikalstamos veikos. Todėl argumentaciją tęsiu remdamasis šia prielaida, tačiau pažymiu, kad vis tiek prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas privalo nustatyti, ar taip yra iš tiesų.

156. Pažeidėjo tapatybė, atrodo, nustatyta. Dėl faktinių aplinkybių tapatumo pažymiu, kad keletas įstojusių šalių šiuo klausimu išreiškė kai kurių abejonių. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo klausimai yra suformuluoti veikiau abstrakčiai, darant prielaidą, jog tam, kad būtų nustatytas faktinių aplinkybių tapatumo kriterijus, reikia išsiaiškinti „panašias faktines aplinkybes“.

157. Dar kartą norėčiau pažymėti, kad su abiem nagrinėjamomis procedūromis susiję veiksmai nesutampa tiek, kiek tai susiję su faktinių aplinkybių tapatumo patvirtinimu. Nepakanka, kad faktinės aplinkybės būtų paprasčiausiai panašios. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti šį klausimą, siekdamas nustatyti, kad abi bylos iš tikrųjų grindžiamos tomis pačiomis materialiomis faktinėmis aplinkybėmis, kurios suprantamos kaip konkrečių neatskiriamai tarpusavyje susijusių aplinkybių visuma¹¹⁵. Jeigu ir tiek, kiek nėra faktinių aplinkybių, pagal *ne bis in idem* principą suteikiama apsauga negali būti taikoma.

158. Galiausiai yra saugomo teisinio intereso tapatumas, kuris kartu su pažeidėjo ir faktinių aplinkybių tapatumu gali būti laikomas *idem* atsižvelgiant į tą pačią nusikalstamą veiką. Ar pagal antroje byloje taikytą konkurencijos teisę, visų pirma atsižvelgiant į nusikalstamą veiką, padarytą pagal tą reguliavimo režimą, saugomi tie patys teisiniai interesai, susiję su atitinkama nusikalstama veika, kurie saugomi pagal pašto rinką reglamentuojančius teisės aktus, taikomus sektoriaus byloje?

¹¹³ 2011 m. rugsėjo 27 d. EŽTT sprendimas *Menarini Diagnostics S.R.L. prieš Italiją* (CE:ECHR:2011:0927JUD004350908, 40 punktas).

¹¹⁴ Šios išvados 43–52 punktai.

¹¹⁵ 2018 m. kovo 20 d. Sprendimas *Menci* (C-524/15, EU:C:2018:197, 35 punktas).

159. Sektoriaus bylos buvo pagrįstos 1991 m. kovo 21 d. įstatymo dėl tam tikrų viešųjų komercinių įmonių reformos 144b straipsniu, kuriuo universaliųjų pašto paslaugų teikėjams nustatomos įvairios nediskriminavimo ir skaidrumo prievolės priimant ir taikant tarifų sistemas. Šiomis aplinkybėmis IBPT sprendime aiškiai nurodė, kad nevertino, ar *bpost* elgesys atitiko ES ar nacionalines konkurencijos taisykles, ypač todėl, kad neturi kompetencijos to daryti.

160. Kaip per posėdį paaiškino Belgijos vyriausybė, nagrinėjama pašto sektoriaus reguliavimo teisės aktais siekiama liberalizuoti pašto paslaugų vidaus rinką. Draudimo diskriminuoti ir skaidrumo prievolė turi padėti apibrėžti subjektų, kurie anksčiau buvo istorinės monopolijos, elgesio ribas. Šis tikslas iš esmės yra apribotas laiko atžvilgiu. Sektoriaus reguliavimas grindžiamas prielaida, kad pašto paslaugų rinka palaipsniui bus transformuota taip, kad galiausiai bus atkurtos laisvos rinkos sąlygos.

161. Kalbant apie konkurencijos bylą, pažymėtina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas aiškina, jog Belgijos konkurencijos institucija nenubaudė *bpost* už skaidrumo trūkumą arba už diskriminacinius veiksmus. Ji taikė nacionalinę ir ES konkurencijos teisę, kad nubaustų *bpost* už antikonkurencinius veiksmus. Kaip pažymėjo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir per posėdį patvirtino Belgijos vyriausybė, to teisės akto paskirtis yra apsaugoti konkurenciją vidaus rinkoje, uždraudžiant ekonominės veiklos vykdytojams piktnaudžiauti dominuojančia padėtimi. Belgijos konkurencijos institucijos teigimu, *bpost* veiksmai galėjo turėti, pirma, išstūmimo iš rinkos poveikį potencialiems *bpost* konkurentams ir, antra, lojalumo poveikį didiesiems *bpost* klientams, kurie padidintų patekimo į platinimo sektorių kliūtis.

162. Taigi atrodytų, kad, jeigu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas atliktų patikrinimą, abi nusikalstamos veikos, kurios paeiliui buvo nagrinėjamos sektoriaus ir konkurencijos bylose, galėtų būti susijusios su skirtingų teisinių interesų apsauga ir teisės aktu, kuriuo siekiama kitokio tikslo. Pirma, atsižvelgiant į saugomą teisinį interesą, tam tikrų rinkų, kurios anksčiau buvo monopolizuotos, liberalizavimas grindžiamas kitokia logika nei tęstinė ir horizontalioji konkurencijos apsauga. Antra, tai taip pat yra aišku atsižvelgiant į nepageidaujamas pasekmes, kurioms siekiama užkirsti kelią, už kiekvieną nusikalstamą veiką skiriant bausmę. Jeigu tikslas yra liberalizuoti sektorių, tuomet potenciali žala konkurencijai pradinės ir galutinės grandžių sektoriuose nebūtinai yra klausimas, kuris turi būti sprendžiamas pagal sektoriinę reguliavimo sistemą. Tačiau piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi, dėl kurio dominuojanti įmonė iškraipo konkurenciją pradinės bei galutinės grandžių sektoriuose, iš tikrųjų kelia susirūpinimą dėl konkurencijos taisyklių.

163. Prieš padarydamas išvadą norėčiau priminti, kad šioje byloje buvo daug diskutuojama dėl būtinybės išsaugoti būtent teisinio intereso kriterijų konkurencijos teisėje. Visos pastabas pateikusios šalys, išskyrus *bpost*, pabrėžia, kad dėl šio kriterijaus netaikymo konkurencijos teisė gali tapti neveiksminga.

164. Atsižvelgiant į šioje išvadoje pasiūlytą kriterijų, šis klausimas yra neišspręstas. Vis dėlto pažymiu, kad tikslus siūlomo kriterijaus, taikyto specifinėje konkurencijos teisės srityje, ryšys ir pasekmės yra mano išvados, pateiktos lygiagrečiai nagrinėjamoje byloje *Nordzucker*, esmė. Todėl išsamesnę diskusiją tuo klausimu galima rasti toje išvadoje. Šiame etape tik priminsiu, kad, kiek tai susiję su Chartijos 50 straipsnio taikymo sąlygomis, konkurencijos teisė struktūriniu požiūriu nesiskiria nuo visų kitų Sąjungos teisės reglamentuojamų sričių. Todėl, remiantis šioje išvadoje siūlomu požiūriu, argumentas dėl teisinio intereso turi būti susijęs su bet kokio *idem* vertinimu pagal Chartijos 50 straipsnį, kuriam taikoma speciali tvarka, kaip antai KĮŠS 54 straipsnis.

165. Dėl visų šių priežasčių manau, kad pagal Chartijos 50 straipsnyje įtvirtintą *ne bis in idem* principą kompetentingai valstybės narės administracinei institucijai nedraudžiama skirti baudos už ES konkurencijos teisės ir nacionalinės konkurencijos teisės pažeidimą, kai tas pats asmuo jau buvo galutinai išteisintas per ankstesnę procedūrą, vykdomą dėl tariamo pašto teisės aktų pažeidimo, jeigu vėlesnės procedūros dėl tariamo pažeidimo iš esmės yra skirtingos atsižvelgiant į pažeidėjo tapatybę, atitinkamas faktines aplinkybes arba saugomą teisinį interesą, kurio apsaugos atitinkamoje byloje siekiama pagal atitinkamus teisės aktus.

V. Išvada

166. Siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Cour d'appel de Bruxelles* (Briuselio apeliacinis teismas, Belgija) pateiktus prejudicinius klausimus:

- Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 50 straipsnyje įtvirtintas *ne bis in idem* principas nedraudžia kompetentingai valstybės narės administracinei institucijai skirti baudą už ES teisės ar nacionalinės teisės pažeidimą, jeigu vėliau šioje institucijoje nagrinėjama byla skiriasi nuo anksčiau nagrinėtos bylos atsižvelgiant į pažeidėjo tapatybę, reikšmingas faktines aplinkybes ar saugomą teisinį interesą, kurio apsaugos atitinkamoje byloje siekiama pagal atitinkamus teisės aktus.